

Delavska enotnost

Glasiilo Zveze sindikatov Slovenije

V. d. glavnega urednika Franček Kavčič
V. d. odgovornega urednika Marjan Horvat

Ljubljana, 1. septembra 1989
številka 34, letnik 48, cena 9.000 dinarjev

Nezaceeljene rane slovenske zemlje

Celodnevni obisk Mihe Ravnika, predsednika, in Rajka Lesjaka, sekretarja slovenskih sindikatov na območju občin Laško, Šentjur, Slovenska Bistrica in Ptuj je pokazal grozljivo razsežnost nesreče in skromne možnosti, da bi se rane, ki jih je zemlji in ljudem naredila voda, kmalu in docela zacelile. Najhuje je v občini Laško, kjer ob strugi majhnega potoka Lahomnica in v njeni okolici ni ostalo na prejšnjem mestu skoraj ničesar. Kljub buldožerjem, ki že dva meseca ljudem popraviti, kar se je dalo in splačalo popravljati v strmih bregeh, je slika razdejanja in tegob še danes vidna tudi od daleč.

Naravna ujma je manj prizadela urejeno mesto, kot je Slovenska Bistrica, kot nerazvita in najbolj revna okolja v hribih, med laško ter šentjursko občino ter v Halozah, za katere že otroci v osnovni šoli zvedo, da so prav na repu gospodarske in kulturne razvitosti Slovenije. Ob tem, ko smo si lahko ogledali tudi prebivališča ljudi v Halozah, ko smo videli, kolikšne kmetijske površine imajo, ko smo ocenili možnosti za njihovo zaposlitev v tovarnah na obrobju tega območja, smo se vprašali, kaj ljudi tam sploh še zadržuje in kaj bi bilo treba narediti, da bi Haloze zadihale vsaj tako, kot je videti na sosednjem Ptujskem polju. Zazdelo se nam je, da je treba na vsem območju takoj korenito spremeniti razmere, sicer se bo večdesetletna agonija, ki sta jo pospešila vodna in plazovna ujma, nadaljevala in privedla do dokončne izpraznitve prostorov, zlasti zaradi pomanjkanja ali preveč vode, zaradi elektrike in cest (če zanemarimo druge civilizacijske pridobitve).

Bili smo pri Rajhovi hiši in gospodarstvenem poslopju ob elektrarni v kanjonu

Lahomnice, kjer petčlanski družini ni ostalo za življenje skoraj nič. Bili smo na drugi strani Breze, na meji med laško in šentjursko občino, kjer je potok Kožarica naredil podobno škodo kmetu Percu. Pogovarjali smo se s Krušičevimi v Halozah, ki jim je zemeljski plaz obsul hišo in gospodarsko poslopje, po odstranitvi nanosa, pa jim nad glavo še vedno visi 5000 m³ zemlje, ki se bo verjetno začela premikati ob prvem večjem deževju. Spoznali smo, da vsi ti in drugi s strahom zrejo v nebo, v negotovosti za svoje preživetje v teh objektih. Videli smo strah, ki se je vsadil v ljudi, in izvedeli, da kljub temu mislijo vztrajati v hišah, v katerih so preživeli letošnje poletne ujme.

Nesreča praviloma združila ljudi in tako se je zgodilo tudi na vseh razdejanih in manj prizadetih območjih. Sosed je pomagal sosedu, delavec je reševal kmeta, vsi so pomagali tistim, ki so ostali brez hrane zase in živino ter brez strehe nad glavo. V vseh občinah funkcionarji neposredno vodijo in organizirajo odpravljanje posledic in pomoč ogroženim prebivalcem. V Laškem smo spoznali Matvža Kolarja, ki v mirnem času vodi občinsko davčno upravo, zdaj pa je na čelu ljudi, ki popravljajo tisto, kar je po razdejanju mogoče popraviti. Po Halozah nas je vodil Rafko Mihorko, predsednik krajevne skupnosti v Majšperku, ki vodi delo ekip, ki obnavljajo pota, njive, vodovje in hiše tudi zunaj njegove krajevne skupnosti.

Čeprav bodo morali svoje mnenje o vzrokih za katastrofo v Laškem in Halozah in o možnostih za njihovo preprečitev povedati še strokovnjaki, je treba omeniti to, kar so nam povedali ljudje, s katerimi smo se pogovarjali. Prepričani so, da raketna obramba pred točo

Miha Ravnik in Rajko Lesjak, predsednik in sekretar RS ZSS, na prizadetem območju.

povzročila koncentracijo oblakov in takšne padavine, kot so padle na njihova strma območja in kot jih ni bilo v tisočletni zgodovini. Na mestih, kjer se je zdaj sprožilo na tisoče plazov, ni nobenih vidnih dokazov, da se je to že kdaj v zgodovini dogajalo.

Prebivalci območja ob Dravinji, ki znajo povedati, da voda po svoji volji teče samo navzdol, navzgor pa le, če ji pomagamo s črpalko ali drugo napravo, se jezijo na tiste, ki urejajo vodni tok te rečice, ki v okolici Majšperka poplavlja ob vsakem večjem deževju. Kljub temu, da so se nekateri na to kar navadili, so prepričani, da je treba reko uravnjavati od izvira k izviru in ne tako, kot se zahotelo občinskim in krajevnim oblastem. S podatki lahko dokažejo, da so poplave posledica nestrokovnega urejanja vodnega toka, ki jih zdaj greni življenje in jemlje pridelok. Če so te ocene strokovno utemeljene, pa je seveda treba ugotoviti tudi osebno odgovornost za napake, ki so omogočile katastrofo, ki so danes v štirih občinah ocenjene na več kot 1200 milijard dinarjev.

Kakor koli so vprašljive vse metode, s katerimi ocenjuje škodo, je že zdaj jasno, da prizadeta območja ne bodo dobila toliko, da bi lahko popravili vse tisto, kar je vzela narava ob nestrokovnem človekovem poseganju vanjo.

Predsednik slovenskih sindikatov je vsem na prizadetih območjih obljubil, da

bo RS ZSS v skupščini SRS predlagal sklepanja o dodatnem enodnevnem zasluzku za odpravljanje škode. Ravnik je povsod govoril tudi o nujnosti takojšnje obnove in popravil pa tudi preselitev prebivalcev v nove stanovanjske objekte. S temi posegi ne bi smeli čakati na zimo, ker bo takrat za najbolj prizadete že prepozno. Zavzel se je tudi za strokovnost vseh obnovitvenih del, ki bi morala dajati nekaj zagotovil, da se ob letu ali prej ne bodo ponovno rušile popravljene hiše in komunikacije. Slovenski sindikati se bodo obrnili tudi na delovne organizacije, ki lahko ponudijo konkretno delovno ali gmotno pomoč. Menijo pa, naj bi drugi dejavniki kaj podobnega naredili tudi med zasebnimi kmetovalci, ki bi naj pomagali s krmo in drugače zadržati sedanji stalež živine na najbolj prizadetih kmetijskih površinah. Kot vse kaže, so v sindikatih dozorela tudi spoznanja, da bi za domače nesreče, zlasti na nerazvitih območjih, namenili tudi del denarja, ki se v Sloveniji zbira za nerazvita območja in je na račun porabe veliko protestov.

Zdi se, da bodo sindikati s temi predlogi rekli tisto, kar je pravzaprav smisel delavske solidarnosti in zaradi česar se članstvo vanje tudi zavezuje. Kljub političnim in drugim strahovom, ki so to poletje žareli na našem nebu, se bodo ti sindikalni načrti verjetno tudi potrdili.

Franček Kavčič

Poziv k solidarnosti

Vodstvo Zveze sindikatov Slovenije poziva člane sindikata, osnovne organizacije sindikata in druge v Sloveniji, naj še dodatno poskrbijo za pomoč v neurjih prizadetim območjem.

Kljub velikim prizadevanjem vseh ljudi na prizadetih območjih so razmere tako kritične, da zahtevajo dodatno solidarnostno pomoč širše družbene skupnosti. Solidarnostna pomoč, ki že prihaja, je neprecenljive vrednosti, vendar ne zadošča za najnujnejšo odpravo posledic oziroma za zagotovitev normalnega življenja in dela ljudi v teh krajih.

Da bi hitreje in bolj učinkovito ublažili posledice neurij, predlagamo:

- da se v Sloveniji septembra nameni enodnevni zaslužek zaposlenih namensko za odpravljanje posledic neurij v občinah Laško, Šentjur pri Celju, Ptuj in Slovenska Bistrica;
- da v delovnih organizacijah in med članstvom sindikata organiziramo nadaljnje zbiranje sredstev in pomoči v materialu (pohištvo, oprema, gradbeni material in drugo), saj so nekateri ljudje ostali brez vsega;
- da pomagamo otrokom in mladini – zato naj šole, izobraževalne skupnosti, založbe in drugi organizirajo učinkovito

pomoč v obliki šolskih potrebščin in podobno, dijakom pa naj priskrbijo primerne štipendije;

● da se pospešijo prizadevanja za zagotovitev osnov za delo, ki so pogoj za življenje teh ljudi – da se ohrani stalež živine, da se kmetijska zemljišča usposobijo za obdelavo in drugo – kar lahko zagotovimo z delom na terenu, pa tudi z zbiranjem krme, poljskih pridelkov in podobnega; to obliko pomoči pričakujemo od tistih, ki jo lahko nudijo, predvsem pa od kmetov in njihovih organizacij in združenj.

Podpiramo tudi druge pobude in ukrepe za odpis davčnih in drugih obveznosti za te ljudi, zagotavljanje ugodnejših posojilnih pogojev in podobno.

Strinjamo se s pobudo, da bi na teh območjih lahko uporabili več sredstev iz sklada solidarnosti za pospeševanje hitrejšega razvoja manj razvitih območij in pokrajin.

Slovenski sindikati smo prepričani o pripravljenosti posameznikov in družbe za solidarnostno pomoč prizadetim območjem, zato naj bo naše geslo: KDOR HITRO DA, DVAKRAT DA.

Predsednik RS ZSS
Miha Ravnik

Ujma je naredila svoje.

Zakaj predsedstvo ZSJ molči

V Bosni in Hercegovini padajo glave politikov in gospodarstvenikov ter celih političnih klanov. Gre za afere Agrokomerc, za Neum, Maglaj, Kecmanović in še bi lahko naštevali. Na politično površje so prišli povsem novi ljudje, ki, kot vse kaže, ne želijo ponavljati napak svojih predhodnikov.

Na vrsto je prišel tudi Andjelko Vasić, danes predsednik sveta ZSJ, v prejšnjih letih sindikalni delavec v svoji republiki. Očitajo mu sodelovanje v delovni skupini, ki je pred leti odstranila iz javnega življenja sindikalnega delavca Anteja Šimića, delegata iz Zenice, ki si je na kongresu sindikatov BiH leta 1982 dovolil očitati uglednim funkcionarjem gradnjo vil, bogatenje in različne druge nepravilnosti.

Po sedmih letih in potem, ko je Vasić za eno leto postal predsednik jugoslovanskih sindikatov, so se nanj v njegovi ožji domovini začeli bolj ali manj odločni napadi. Vasić je na vse odgovarjal in prepričeval o svoji nedolžnosti in neutemeljenosti obtožb. Po dveh mesecih so našli celo magnetogram razprave v delovni skupini, ki je odločala o usodi Šimića. Da bi bila zadeva čim bolj demokratična, je na podlagi zapisa s seje zeniška sindikalna baza dala mnenje o primernosti Vasića za nadaljnje predsednikovanje v Beogradu.

Zdi se nam, da bolj kot se zadeva vleče, bolj je zvezno sindikalno vodstvo blokirano pri svojem delu. Njegova politična in moralna moč je zaradi spodkopavanja avtoritete predsednika bistveno manjša, kot bi morala biti v teh za delavce vedno težjih časih.

Zdi se nam, da se zvezno sindikalno vodstvo neutemeljeno izogiba razpravi o svojem predsedniku in s tem o vsej svoji sestavi pa tudi o kadrovskih in drugih postopkih, ki povzročajo (omogočajo) enoletno menjavanje oseb na vrhu piramide vedno manj ugledne zvezne sindikalne organizacije.

Verjetno bi bilo za organizacijo in javnost bolje sprejeti ali odbiti napade kot pa podaljševati agonijo, v kateri se prvi človek sveta ZSJ že zdaj neuspešno spoprijema s preteklostjo v svojem okolju in s samim seboj. M. H.

Ali je zadovoljstvo na šolah le začasno

Na seji izvršnega odbora RO sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti so člani posvetili največ pozornosti oceni uresničevanja zahtev, ugotovitev in stališč do urejanja družbenega in gmotnega položaja vzgoje in izobraževanja. Najbolj kvalificirani predstavniki republiških izobraževalnih institucij – predsednik republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo, predsednik republiške izobraževalne skupnosti in predsednik njegovega odbora za usmerjeno izobraževanje so jih seznanili s svojim delom za izboljševanje težkih gmotnih razmer na področju vzgoje in izobraževanja in uresničevanju zahtev sindikata in spomladanskega vala stavkovnih gibanj na slovenskih šolah.

Julija in avgusta je bil gmotni položaj na šolah precej boljši kot prej, kar je tudi posledica večjih prilivov po polletnih obračunih v gospodarstvu, pa tudi maja povečane prispevne stopnje za šolstvo. Priliv denarja je bil tolikšen, da je republiška izobraževalna skupnost šolam lahko zagotovila rast bruto osebnih dohodkov za obdobje januar-avgust za 491 odstotkov glede na povprečje preteklega leta, obenem pa je lahko s posojili pomagala reševati likvidnostni položaj nekaterih najkritičnejših občinskih izobraževalnih skupnosti. Vendar tolikšen

priliv sredstev ne pomeni večje blaginje šolstva v prihodnje, marveč je bolj rezultat nekaterih nesmislov delovanja obračunskega sistema. Tako v republiški izobraževalni skupnosti pravijo, da bodo relativno mirno poslovali septembra in oktobra, v zadnjih dveh letošnjih mesecih pa se utegne znova ponoviti tako težek položaj kot junija.

Cista neto nakazila osebnih dohodkov, ki jih je za julij šolam nakazala republiška izobraževalna skupnost, tako znašajo, na primer, za snažilko na srednji šoli 3.306.000 dinarjev, za učitelja z višjo izobrazbo 8.266.625 dinarjev in za srednješolskega učitelja z visoko izobrazbo 11.176.000 dinarjev. Tako so v izobraževalni skupnosti prepričani, da so vsaj glede gmotnih zahtev izpolnili zahteve stavkovnih gibanj. Drugi del nalog pa šele začenjajo reševati, saj gre predvsem za sistemske zadeve, ki so dolgoročnejšega pomena.

Na seji je bilo slišati nekaj različnih mnenj o načinu izražanja zahtev prosvetnih delavcev v stavkovnih gibanjih in o tem, da metode pritiska ne bodo več rodile sadov. Člani izvršilnega odbora so energično pribili, da za to nikakor ne smemo kriviti učiteljev, marveč sta dolgoletno zaostajanje in kriza v šolstvu povzročila in zaostri la nestrpnost. Stavkam se učitelji ob podpori sindikata tudi vnaprej ne bodo odrekli, seveda tam, kjer bodo ugotovili, da gmotnega položaja učiteljev in šol ne izenačujejo tako kot drugod ter beležijo bistvena odstopanja. Glede pripomb, da se v gospodarstvu pojavlja hud revolt zaradi povečanja sredstev za šolstvo, pa so na seji poudarili, da na šolah niso nikdar terjali več, kot jim pripada po zakonu in da tudi delavci kažejo popolno podporo in razumevanje za upravičene zahteve šolnikov po dostojnejšem gmotnem položaju. I. Ž.

Socialistične meje in meje socializma

Je dandanašnji sploh še moč verjeti v socializem? Je! Te vere seveda ne utrjuje grozljivi politični proces na Kosovu, ko Vllasiju med drugim očitajo celo tako lep rudarski pozdrav »Srečno!«. Ne utrjuje je niti ravnanje naših vojakov na mejah, ko tako uspešno preganjajo begunce iz socializma. Sem ter tja kakšnega kar odstrelijo. Končno je seveda ne utrjuje sam množičen beg iz sanjskega sistema – malce pa je vendarle dopušča ravnanje Madžarov. Ti so še najbolj učinkovito podrli železno zavos, tisto pravo, žičnato in tisto bolj nevarno, miselno. Mejo so dobesedno odprli vzhodnonemškimi beguncem. Še dobro! Si sploh predstavljamo, kakšne gromozanske odgovornosti so s tem rešili nas same?

Vzhodnim Nemcem je namreč očitno prekipelo. Dovolj jim je čakanja na obljubljeni komunistični raj, za seboj puščajo vse, premoženje, sorodnike, prijatelje, vsak eno celo življenje torej. Madžarom puste celo avtomobile, kar najbrž tudi ni kar tako, če vemo, koliko časa morajo na ta superluk-suz čakati.

In verjamem, da jih Madžari ne puščajo čez svoje meje zaradi teh avtomobilov. Z njimi imajo pač zgolj nove skrbi. Puščajo jih torej lahko le zaradi zdrave pameti in gole človečnosti. Če bi jih ne, bi se prej kot slej znašli tudi na naših mejah. Saj je grdo namigovati na pamet, a ne morem se znebiti strahu, ali bi bili tudi naši superstelci tako strpni.

Pa to je le ena plat. Druga je sam fenomen bega, tako Vzhodnih Nemcev kot Romunov, Turkov in muslimanov iz Bolgarije, Čehoslovakov – in končno, tudi mi nismo imuni do tega. Pri nas (razen posameznikov, ki ne dišijo policiji) sicer lahko v tuji odideš s potnim listom, kar pa je zato le malo manj zaskrbljujoče. Spomnimo se le na azilante, dolge vrste pred avstralskim konzulatom in končno na »beg možganov« iz Slovenije. Že drži, da smo v en koš name-tali bege, prebege, emigracijo in migracijo iz vrste med seboj zelo različnih dežel. Toda skupni imenovalec je vendarle, vsi beže iz socializma in to množično. Dovolj, da bi se moral nad vsem skupaj zamisliti tudi France Popit, preden je sedel k svojemu znamenitemu pismu. Ciril Brajer

Nova valjarna v Štorah

Prvo polletje kaže, da je politikanovega vodstva štorske železarne pravilno naravnana, saj so s prodajo manjšega števila proizvodov dosegli večje tržne učinke. Enako zanimiva je tudi nova oblika poslovnega sodelovanja z italijanskim Fiatom, ki je letos prvič navrgla dobiček. Vrednost te operacije bo letos presegla tri milijone dolarjev. Celotna vrednost polletnega izvoza pa znaša 12 milijonov dolarjev ali 11,3 odstotka več kot lani.

V štorski železarni se na četrtkovi tiskovni konferenci podarili, da so letos povečali obseg skupne proizvodnje za 5,1 odstotka, dasiravno se je število zaposlenih zmanjšalo. Železarno je lani zapustilo nekaj več kot 200 delavcev.

Prvi uspehi so odraz različnosti proizvodnje in višje kakovosti. Mnogo pričakujejo od nove valjarne, ki bo začela poskusno obratovati oktobra. Gre za že pet let stare načrte, ki pa so realno obliko dobili šele v zadnjih dveh letih. Železarna, najsodobnejše opremljena, elektronsko vodena, bo zaposlovala le okrog 80 delavcev in proizvedla trikrat več kot stara, ki jih je zaposlovala 330. Druga večja naložba vsebuje nov načrt o razplinjanju in čiščenju plinov. Gre za načrt, da bi po zmanjšanju onesnaževanja voda zdaj še bolje rešili onesnaževanje zraka. Po zbranih podatkih se nagibajo k ponudbi iz tujine, vredni štiri milijone dolarjev, po kateri naj bi naprave naredili v železarni sami.

Železarji so s sedem prvimi odzvali na nesrečo, ki je zajela predele, na katerih bivajo tudi njihovi delavci. Tako so prizade-tim takoj poslali strojno opremo in strokovnjake, na zadnji seji delavskega sveta pa so sprejeli sklep, da pomagajo 38 svojim delavcem, od katerih so trije ostali brez stanovanja, z brezobrestnim posojilom, sindikat pa organizira prostovoljno delo in pomoč svojim sodelavcem. Janez Sever

Sporočilo za javnost

Izvršni odbor republiškega odbora sindikata je v skladu z junijskim sklepom (31. 8. 1989) na podlagi poročil predsednika Republiškega komiteja za vzgojo, izobraževanje in telesno kulturo ter predsednika Izobraževalne skupnosti Slovenije ocenil uresničevanje ob stvkih postavljenih zahtev delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti Slovenije in ugotovil:

– da se je z ukrepi izobraževalnih skupnosti julija in avgusta 1989 kratkoročno izboljšal gmotni položaj šolstva, kar omogoča vsaj približno uskladitev osebnih dohodkov delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti z osebnimi dohodki v gospodarstvu – v okviru veljavnega sistema usklajevanja (družbeni dogovor). Sindikat meni, da v tem trenutku ni potrebe po izražanju zahtev s stavko. Sindikat bo v naslednjih mesecih spremljal gmotni položaj vzgojnoizobraževalnih organizacij in glede na še veljavni komunalni sistem financiranja osnovnega šolstva in otroškega varstva organiziral tudi oblike protesta v organizacijah, kjer ne bi bila usklajena rast osebnih dohodkov in zagotovljene možnosti za delo;

– da so bili s spremembami in dopolnitvami nekaterih zakonov storjeni prvi koraki k spremembi neustreznega sistema organiziranja in financiranja vzgoje in izobraževanja. Sindikat pričakuje od republiških izvršilnih organov nadaljnje predloge zakonov in izvršilnih predpisov, ki bodo pripomogli k večji učinkovitosti in gospodarnosti sistema. Sindikat bo obravnaval pisno poročilo izvršilnih organov s področja vzgoje in izobraževanja o izpolnitvi zahtev in pisne predloge dolgoročnih ukrepov.

Republiški odbor sindikata bo o svojem delu obvestil občinske organizacije sindikatov, ki naj poskrbijo za seznanitev osnovnih organizacij in stavkovnih odborov z njegovimi stališči. Poročanje novinarke »Dela« (Lade Zei) o delu sindikata v Delu, 30. 8. 1989, izvršilni odbor ocenjuje za pomankljivo, neobjektivno in pristransko.

Izvršni odbor ROS
Vladimir Tkalec

Po slovenskem scenariju

V tem trenutku (četrtrek zjutraj), ko nastaja tale komentar in ko stavka hrvaških strojevodij še traja (jabolko spora so za zdaj še plače) je mogoče reči predvsem nekaj: stavka strojevodij sosednje republike teče bolj ali manj po znanem slovenskem scenariju. Vodstvo ZTP Zagreb je osem dni zavrčalo zahteve 550 strojevodij sekcije za vleklo v Zagrebu, posebej tiste, ki zadevajo višino plač (strojevodje zahtevajo dinarsko protivrednost tisoč zahodnonemških mark) in s tem tvegalo stavko, kar se je tudi zgodilo. Spomnimo se prav tako je bilo lani pred Silvestrovim gluho vodstvo ŽG Ljubljana in prav tako je potem Slovenijo pretresla vest o veliki stavki strojevodij.

Res da so si poročila, ki prihajajo iz sosednje republike, zelo različna in celo protislovna (Vjesnik na primer piše, da strojevodje sicer stavkajo, vlaki pa vozijo, kar pobija Delov dopisnik, ki piše o zastojih in velikih zamudah) vendar je tudi iz tega, kar vemo doslej, mogoče ugotoviti kje v tej stavki hrvaške strojevodje najbolj čevlji žuli. Podobno kot njihovi slovenski kolegi so zdaj tudi oni naleteli na popolno anemičnost lastnega panožnega sindikata, posledice tega se kažejo v neenotnosti (Zagrebčanom so se pridružili strojevodje z Reke, iz Slavonskega Broda, Bjelovarja, Karlovca, v Splitu je prišlo celo do fizičnega spopada s stavkokazi, ki jih je na drugi strani največ v Kninu, Vinkovcih itd.) ter seveda v poskusih sindikalnega samoorganiziranja. S tem kar same od sebe padajo v vodo velike in modre prenovitvene misli hrvaške sindikalne birokracije, ponovno pa se potrjuje teza, da sindikat lahko prenovijo le delavci sami. Razmišljanja zagrebških strojevodij, da bi se organizirali podoben samostojen sindikat, kot so to storili njihovi slovenski in istrski stanovski tovariši, ali pa da se jim celo priključijo, zgovorno potrjuje to misel.

Kakorkoli že bo pa je že zdaj moč reči, da bo stavka hrvaških strojevodij močna budnica hrvaškemu delavstvu na eni ter spoznanje o realni sliki jugoslovanskih sindikatov na drugi strani. Kaj nam namreč govori dejstvo, da so pomoč ŽTO Zagreb »nesebično« ponudili predvsem iz tistih krajev, kjer se je že »zgodil« narod, medtem ko jo je vodstvo ŽG Ljubljana odklonilo. Najbrž ni treba biti ravno modrec, da bi človek ugotovil, kako se je v Ljubljani, za razliko od Beograda in Knina, »zgodil« predvsem strojevodja kot subjekt v resnično samostojnem sindikatu. Prav iz tega pa je najlažje izluščiti, koliko je danes v Jugoslaviji za delavca vredna katera demokracija.

Ivo Kuljaj

Strojnemu osebju ŽTP Zagreb

Dragi prijatelji, spoštovani stanovski tovariši!

Z veliko pozornostjo in simpatijami spremljamo vaše zavzemanje za pravično in pošteno nagrajevanje strojnega osebja na Hrvaškem. Kot stanovski tovariši, ki opravljamo enako delo, globoko razumemo spoštujemo in podpiramo vaš boj proti birokraciji, ki je močno razvrednotila delo strojnega osebja.

Pri tem ugotavljamo, da se zgodovina ponavlja, saj tudi vas hočejo z enakimi metodami, kot so hoteli nas pred našo stavko, umiriti z lažnimi obljubami in manipulacijami.

Poznamo vaše zahteve in jih v celoti podpiramo!

V upanju na uspešno rešitev vas v imenu strojnega osebja Slovenije in Istre lepo pozdravljamo, pri tem pa želimo z vami navezati stike, se srečati in povezati na temelju skupnih stanovskih interesov.

Če bi se proti vam začela represija, pa vam zagotavljamo, da vam bomo z vsemi sredstvi priskočili na pomoč, tudi z najostrejšimi metodami.

Predsednik sindikata strojnega osebja Slovenije in Istre: Slavko Kmetič

»ZGODILO« SE JE POPITOVO PISMO (POTEM PA NI BILO NIČ!)

Jugoslavija je zagotovo nora! To trditev poudarjam, dasiravno utegne kdo podvomiti, da namepravam pisati resen članek. Prav zaradi resnosti ponavljam prvi stavek.

Poglejte! Če se omejim na najnovejši čas, imamo tri slikovite primere jugoslovanske blaznosti. Dedijer napiše bombastično, čeravno v nekaterih delih točno, vendar osupljivo napihjeno obtožnico zoper slovensko vodstvo. Zadeva hrupno doni čez vso Jugoslavijo, polni časopisne kolone, pljuska daleč čez mejo. Muževič malo za tem stori hujski prometni prekršek, policaji ga pretepejo... Primer je nezaslišán, a še vedno je primer enega državljanja. Vendar vnovič hrupno preplavi Jugoslavijo, napolni medije, odmeva po začudenem in jugoslovanskih abotnosti naveličanem svetu. Še malo zatem državljan Popit, ki je bil svojčas vodja slovenske komunistične organizacije, sedaj pa je član njenega širšega vodstva (in nič več! Legalno seveda!) napiše ožjemu vodstvu svoje »stranke«, da se z njegovo politiko ne strinja, in da zapušta širše vodstvo (Centralni komite ZKS).

Vsa politično-medijska »štoria« se ponovi. Popit je osvojil medijski prostor, še več: misliti je dal tudi apolitičnim (in apatičnim) državljanom, ki se njegovega imena megleno spominjajo z nekakšno zloslutnjo, saj je vendar (povejmo si brez leporečja!) Popit precej let veljal za slovenskega »Velikega brata«.

Ko razmišljam o tem jalovem hrupu in porabljeni energiji, seveda ne morem mimo nadvse tehtnih, prodornih in vsega upoštevanih vrednih zamisli, pobud in pripomb marsikaterega državljanja, ki si kvečjemu po naključju izbori prostor najmanjše osmrtnice v kakšnem provincialnem časopisu. Največkrat pa še tega ne.

Zakaj to sploh pripovedujem? Zato, ker smo Popita poslušali (in pod težo razmer tudi ubogali) 12 let kot predsednika partije, nato pa še vse predolgo kot šefa republiškega predsedstva. Pa tudi prej je imel nekaj besede kot sin-

dikalni predsednik in sekretar IK predsedstva CK ZSK (1966/68). Ne samo da nam njegovo pripovedovanje in ukazovanje ni koristilo! V zvezi s tako imenovano protiliberalistično čistko (S. Kavčič in soobtoženi!) in obnovo oblasti starega avtoritativnega jedra ter uveljavitvijo trdega monističnega koncepta, pri čemer je odigral Popit opazno, če že ne glavno vlogo (mislim na Titov in Kardeljev vpliv!), lepo kaže, da nam je poslušanje Popita tudi škodovalo. Nikar mi seveda ne govorite, da je lahko biti pomemben po bitki in da je lahko izruvati rep mrtvemu levu. Vse to sam predobro in z veliko trpkostjo priznavam!

Ne nameravam povzeti poudarkov Popitovega »odstopnega« pisma; končno ga lahko vsakdo prebere (skupaj s Šetinčevim »odgovorom«) v Delu, sreda, 30. avgusta 1989, str. 2. in 3. Rad pa bi ga malo pokomentiral.

Očitno je pismo, za razliko od še ne tako davnih političnih navad, hitro prišlo v javnost. To nam kaže dvoje: prvič, da je politika res postala bolj javna, s tem tudi bolj demokratična zadeva, in drugič da je pismo razodelo dejanske razpoke v navidezni slovenski (in še zlasti partijski) enotnosti. V njej so bile te razpoke vselej opazne, a so jih (tudi pod Popitovo vladavino, čeprav je njegovo pismo polno domačih besed o človeku, njegovih avtentičnih pravicah in interesih, o demokraciji, pluralizmu ipd.) skrbno in včasih za prav pošastno ceno prikrivali in »pleskali« (njegov izraz iz pisma!).

Ob tem pismu se ne morem znebiti vtisa, da »imperij vrača udarec.« Popit implicite kritizira kritičnost sedanjega vodstva ZK do preteklosti, saj se zadeva, da je sam to preteklost temeljito zaznamoval. Sklicujoč se na njegove besede bi človek rekel takole: Nič mu ni treba nositi odgovornosti za sedanjo politiko ZKS. Zadošča, če nosi odgovornost zanjo v času svojega predsednikovanja. Seveda pa se, tako kot vsem drugim, tudi meni postavlja vpraša-

France Popit: Pišem vam...

Franc Šetinc: Pismo mojemu predsedniku

Milan Kučan: Še se bomo slišali...

nje, kdo vse bi moral še sopodpisati Popitovo pismo. Večine, kajpak, ni težko uganiti, a to ni bistveno.

Pismo je ponekod nadvse zmedeno, polno fraz in pleonazmov, kar ne preseneča. Preseneča pa neverjetno sprevrčanje stvarnih političnih oziroma zgodovinskih dejstev. Popit prisega na stvari, zaradi katerih so napredni in svobodomiselní ljudje pred leti doživljali politično, sodno in policijsko torturo. Po sprevrčanju dejstev oziroma dejanskih razvojnih tokov in »dosežkov« ter samozadovoljno ocenjevanje preteklosti je dovolj bistrovidno opazil Šetinc in ga v svojem pismu dokaj pošteno okrcal. Vprašanje pa je, zakaj se je Šetinc zares oglašil. Nemogoče je, na primer, govoriti, da se je sedanje partijsko vodstvo z negovanjem in dopuščanjem vsesplošne kritike »razorožilo« v boju zoper inflacijo in etatični socializem. Mene to spominja na podtikanje ukradenega predmeta drugemu »Oče (očetje) tega pisma noče(jo) videti razvojnosti, geneze jugoslovanske krize, ki jo dovolj utemeljeno razgaljajo številni intelektualci (ki sicer na njih pismo prisega, čeprav jih gleda z dioptrijo politične diferenciacije in objokuje, da sedanje vodstvo ZKS ignorira leve izobražence). Po tej logiki se je slovenska družbena kriza začela po Popitovem umiku iz prvega političnega plana. Končno so ceneni in neomikarí očitki o »besednem političnem marketingu« in vililnih kalkulacijah. Gotovo se Popitu v času absolutistične vladavine partije ni bilo treba ubadati z vililno-političnim marketingom (ki je pripeljal »strankarski parlamentarni sistem v najresnejšo krizo« – čeravno tam živijo nekajkrat bolje kot pri nas!).

No, upam vsaj to, da bo naš delovni človek tudi ob tem pismu uvidel, da od političnih fraz in puhlih pravic nikakor ne more živeti, da pa so mu potrebne možnosti, da bi živel od svojega poštenega dela. Da so duhovni očetje te »frakcijske kritike« še vedno zaverovani le v svojo, eno resnico

(in to priseganju na demokracijo in pluralizem navkljub), kažejo tudi trditve v pismu, da je možno samo to in to in sicer samo s teh in teh pozicij. O tem, koliko je pred leti partijsko vodstvo upoštevalo mnenje članov ZK in drugih državljanov, pa bi – žal – bržkone več resnice našli v policijskih in podobnih dosjeh kakor v tem pismu. Oproščam se zaradi tega cinizma, a tudi mene vse to kameleonstvo čustveno prizadeva.

Da pa ne bo nesporazuma, bi na koncu rad poudaril svoje mnenje o » aferi« sami. Kakor sem doslej razbral, misli podobno kar veliko ljudi. Nič ni tragičnega, celo nasprotno!, da se je »zgodilo« Popitovo pismo. Prvič zato, ker se je s tem razodelo dejansko stanje, ki je daleč od kakršne koli družinske idilične harmonije, vendar je ravno zato normalno, le prikazano ni bilo tako. Že na začetku je bilo mogoče slutiti, da bodo za nacionalnimi frakcijami v okviru ZKJ morale nastopiti tudi frakcije v okviru nacionalnih organizacij. Zanje pa je bilo jasno, da bodo nujno začele na generacijskem temelju, ker je to v bistvu tudi konceptijska ločnica. Zato mi je tudi toliko bolj jasno, da Popit nastopa le kot primeren glasnik frakcije.

Drugo, kar je dobro, je to, ker se s tem dejansko kaže prelom z nekimi časom in pojmovanji, vendar reformna ZKS bržkone zmore dovolj moči, da v življenju pokaže, da iz svojih vrst ne izganja drugače mislečih, temveč so lahko celo dobrodošli. Upajmo pa, da bo v izkazovanju in utemeljevanju te notranje različnosti v prihodnje več doslednosti, objektivnosti in poštenosti – vsaj od sebe! Ko to pravim, nikakor ne mislim, da Popit v marsičem nima prav oziroma, da »njegova« opozorila ne zaslužijo resne presoje.

Ali lahko to pismo povzroči škodo ZKS? Mislim, da ne – preživeli smo čase, ko je bil vpliven posameznik takorekoč gospodar nad življenjem in smrtjo. Lahko pa bo protislovenskim, političnim in medijskim dušebrižnikom pismo (afera!) ugajalo kot dokaz, da s sedanjim vodstvom res nekaj ni v redu; ljudstvo je seveda dobro, pa tudi staro vodstvo (»s katerim smo dobro sodelovali«) je v redu, če ima takšne pomisleke. Vendar se ni moč ozirati na prazne marnje. Dolgoročno je »Popitovo« pismo koristna stvar!

Martin Ivanič

Iz pisma Franceta Popita CK ZKS:

• Nisem namreč pripravljen nositi odgovornosti za posledice prenove Zveze komunistov Slovenije, kakršno – v nasprotju z razpoloženjem in usmeritvami v njej – izvaja in oblikuje sedanje predsedstvo CK ZKS.

• V gospodarskem in družbenem položaju človeka kot svobodne, enakopravne osebnosti je Zveza komunistov Slovenije doslej videla dvojno jamstvo: jamstvo za razmah človekove ustvarjalnosti pri delu, poslovanju in gospodarjenju s produktivskimi sredstvi in na tej podlagi za razmah učinkovitega in uspešnega sodobnega poslovanja in gospodarjenja v razmerah sodobnega trga in trženja ter jamstvo za to, da se v naši družbeni in gospodarski stvarnosti dejansko sprožijo procesi, ki vodijo k stvarni družbeni osvoboditvi dela oziroma celovite človekove ustvarjalne osebnosti.

• Vrh tega sedanji način vodenja prenove zveze komunistov ne daje ohrabrujočih rezultatov. Nasprotno, rezultati, ki jih daje, so zelo skrb vzbujajoči. Sodim, da je zato zadnji čas, da se resno in temeljito premisli, kam pelje prenova zveze komunistov, kakršno izvedbeno snuje in narekuje sedanje predsedstvo CK ZKS.

• Tako ravnanje prav gotovo zasluži temeljit in vsestranski razmislek, kakšen odnos se v njem izraža do naporov za tako prenovo političnega sistema in za tako prenovo Zveze komunistov Slovenije, ki naj dejansko zagotovi človeku položaj edinega avtentičnega, legitimnega subjekta politike in demokratičnega političnega združevanja ter položaj edinega avtentičnega legitimnega subjekta suverenosti lastnega naroda in njegove državnosti.

• Sedanje predsedstvo dela veliko politično napako tudi s tem, ko s prekrizanimi rokami gleda, kako njegove politične partnerice pri graditvi tako imenovane akcijske enotnosti enostavno mečejo boj komunistov za razvoj socializma v Jugoslaviji

v isti koš z bojem komunistov za njegov razvoj v Sovjetski zvezi in drugih vzhodnoevropskih socialističnih državah.

• To so samo nekateri razlogi, ki govore za to, da je napačen čas, ko bo moralo sedanje predsedstvo CK ZKS, če bo hotelo ostati zvesto svojim opredelitvam za idejni in politični pluralizem v slovenski družbi in jugoslovanski zvezi komunistov, temeljito spremeniti tudi svoj odnos do predlogov tistih, ki imajo v zvezi komunistov drugačne idejne in politične zamisli, kako urediti ključna vprašanja zveze komunistov v celotni prenovi gospodarskega in političnega sistema.

• Pravo naravo te politike na novo prepleskanega unitarističnega, etatičnega socializma dejansko razkriva pred našimi očmi prebujanje in eskalacijo najnižjih strasti mednarodnih razprtij, sovraštva itd.

Iz pisma Franca Šetinca Francetu Popitu

• Očitno je, da nam v Jugoslaviji manjka takšna kritična analiza, kakršno je naredil Sperans tik pred drugo svetovno vojno. Pri nas že dolgo očitno govorimo več o nacionalizmu v negativnem smislu kot pa o nacionalnih samobitnostih in vsem tistem pozitivnem, kar je povezano s tem. Namesto da bi v interesu napredka Jugoslavije kot celote spodbujali k vzponu kulture in ekonomike vseh narodov, venomer govorimo samo o tem, kako se republike in »nacionalne ekonomije« vir vseh naših težav.

• Tedaj smo torej predpostavljali, da bo naša družba hitreje napredovala v razvoju socialističnih družbeno-ekonomskih odnosov in bogastva oblik neposredne demokracije. Toda to se žal ni uresničilo. Desetletja smo govorili o nestranskarski demokraciji, ves ta čas pa se je bolj ali manj krepila partijska država.

Prišlo je do ostre blokade razvoja samoupravljanja, ki se je sicer po oblikih razbohotilo do absurda, a se je vsebinsko čedalje bolj praznilo.

• Mislim, da si krivičen in enostranski do tez o preobrazbi ZKS, za katerimi stoji tudi CK in ne samo njegovo predsedstvo. Nikakor ne bi rad podcenjeval pogledov in zamisli »skupine levičarsko usmerjenih izobražencev, članov ZKS«, toda zdi se mi močno pretirano in neskomarno, če si hočemo nadeti naziv »integralnega koncepta prenove Zveze komunistov Slovenije«. Predlog ni bil z levo roko zavrnjen, a tudi ni bil sprejet kot alternativa »uradnemu predlogu«, temveč so ga z vsem dolžnim spoštovanjem od avtorjev vključili med tehtne prispevke v javni razpravi o tezah o preobrazbi Zveze komunistov Slovenije.

• Mislim, da moramo pospešiti miselne in praktične prenovitvene procese, da bo ZKS po svojem ustroju, po svojih notranjih odnosih in po svojem načinu delovanja zgled pluralnosti in demokratičnosti v družbi.

• Soglašam s tabo, da je preveč »vseesplošne graje vsega, kar je obstajalo«, toda to ne more biti glavni vzrok za to, da je prišlo do demontaže »funkcionalne sposobnosti gospodarstva in politike«. Vzrok je v tem, da je bilo – mislim na vso Jugoslavijo – preveč vseesplošne graje in premalo solidnih analiz in smelih spoznanj o zavoženosti prejšnje politike. – Preveč smo se hvallili, kako smo najuspešnejši v svetu, pri tem pa smo zamudili priložnost, da brez olepševanja in tabujen analiziramo pogubne negativne procese, jih zaustavimo in preobrnemo v pozitivno smer, četudi se je treba odreči kakemu ideološkemu tabuju.

• Ne sprejemam hudih obtožb o tem, da se je predsedstvo CK ZKS pustilo namamiti k političnemu sporazumevanju med vrhovi političnih dejavnikov, kar da je objektivno voda na mlin unitarističnemu, etatičnemu socializmu. Sam sem bil priča mnogim principialnim odporom naših predstavnikov, predvsem tudi Milana Kučana, raznim unitarističnim in centralističnim pa tudi nacionalističnim težnjam – tudi težnjam za uvedbo izvorne suverenosti federacije. Sicer pa je dosledno uresničevanje reform v Sloveniji najboljša oblika odpora tako unitarističnim kot nacionalističnim pritiskom.

Gost v uredništvu: Rajko Lesjak, sekretar republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije

ČLOVEK IN NJEGOVO DOSTOJANSTVO MORATA BITI V SREDIŠČU SINDIKALNEGA DELA

Jemljem si pravico do zmote. Ne trdim, da imam vedno prav, vendar neodvisnih slovenskih sindikatov in njihove podobe in politike ne gradimo na pogorišču Zveze sindikatov Slovenije. Naše načelo je: kar je dobrega in uspešnega uporabimo, izpopolnimo in posodobimo, kar je preživelo in slabo pa zamenjamo z novim in tako ravnamo v slovenskih sindikatih že od razširjene seje zveze sindikatov Slovenije. Tako nam je v pogovoru v našem uredništvu, ki sta ga opravila s sekretarjem RS ZSS Francček Kavčič in Marjan Horvat, povedal Rajko Lesjak. Dodal pa je, da pri snovanju neodvisnih slovenskih sindikatov ne gledajo na druge, še manj pa se ukvarjajo s tem, kako drugi vidijo spremembe v sindikatih. Nič ni tako svetega, da ne bi mogli spreminiti in nič tako dobrega, da ne bi bilo lahko še boljše! Očitno je to vodilno načelo, na katerem gradijo slovenski sindikati nov program, novo organiziranost. V prihodnjih mesecih, vse tja do marčevskega kongresa, se bomo brzkone srečevali z različnimi pogledi na sedanjo in prihodnjo organiziranost in resnično veljavo sindikalnega delovanja.

Delavska enotnost: Kriza v Jugoslaviji se je dotaknila dna. Kot na dlani je jasno, da ne gre le za gospodarsko, moralno in politično krizo nasploh, ampak tudi za krizo legitimnosti vseh družbenih dejavnikov. V iskanju izhoda iz razmer na robu prepada se zdi, da hoče vsak družbeni subjekt s sebe vreči krivdo in pridobiti zase politične točke tudi z napadi na druge, s kazanjem s prstom le na tisto, kar ni narejeno in bi lahko bilo in moralo biti. V sindikatih je očitno še največ nezadovoljstva s sedanjimi družbenimi in gospodarskimi razmerami, zdi pa se, da nekako plahni nezadovoljstvo s samim sindikatom, saj je dokaj uspešno zajel v jedra svojega preoblikovanja v resničnega borca za delavske interese vso kritiko delavcev iz različnih družbenih okoliš. Z njegovo učinkovitostjo pri reševanju aktualnih, gospodarskih in socialnih vprašanj seveda še ne moremo biti zadovoljni. Navsezadnje kažejo na to stalni pritiski in grožnje s stavkami, ki prihajajo iz sindikalnih vodstev na najnižji ravni.

Rajko Lesjak: »Jesen moramo izrabiti predvsem za odpravljanje številnih navkrižij v našem življenju in tlakovati trdnjšo smer, vsaj kar zahteva sindikat, nastopanja na vseh področjih družbenega življenja. Mislim, da se v slovenski in jugoslovanski družbi preveč ukvarjamo z analizami preteklih obdobij, razčlenjujemo, kaj vse je bilo narobe, drug drugemu mečemo blato v obraz in premalo naredimo za oblikovanje konsistentnega, na znanost in konkretne družbene razmere oprtega programa za ozdravitev gospodarstva in družbe. Zmeraj iščemo nekakšnega sovražnika, ki nam streže po življenju in ambicijah – to velja tudi za gospodarstvo, v politiki pa se še bolj izrazito kaže, in tokrat se je očitno marsikdo odločil, da je to Markovičeva vlada. Tudi v slovenskih sindikatih nismo zadovoljni z vsem, kar počenja, javno opozarjamo na nekatere nesmisle in ogrožanje delavčeve eksistence, vendar ni mogoče trditi, da ta vlada ni naredila nekaterih pomembnih premikov na bolje pri uveljavljanju tržnega vrednotenja proizvodnje, vključevanju našega gospodarstva v svet in da ni naredila pomembnih korakov za liberalizacijo v gospodarstvu in njegovo dereguliranje. To seveda ne ustreza vsem tistim, ki so bili doseženi navajeni na državne jasli, in tudi onim ne, ki so brez tržne potrditve brez prepaha na domačem in zunanem trgu, lahko dobro prodajali, na videz dobro akumulirali in podobno.

Delavska enotnost: Takšno stališče seveda ne bo pomirilo nezadovoljstva med delavci, ki hočejo normalne družbene razmere, ustvarjalno, delovno ozračje in zaslužiti toliko, da bodo živeli tako, kot se spodobijo za človeka.

Rajko Lesjak: »Nisem imel namena miriti ljudi in še manj želim trditi, da ni dovolj vzrokov za nestrpnost in nezadovoljstvo med ljudmi. Tudi v Sloveniji bo vroča politična jesen, če uporabim to že zguljeno frazo, ki jo predvsem novinarji radi uporabljate. Vroče bo povsod, saj v vseh panogah, pa naj gre za duhovno ali materialno proizvodnjo, visi najava stavk, nekatere so že napovedane. Zato mislim, da je za sindikat na vseh ravneh družbene organiziranosti ta hip pomembna jasna in preprosta ocena družbenoekonomskega položaja delavcev. Treba jo je sintetizirati na ravni republike in v funkciji pogajalca sestiti za mizo s slovenskim izvršnim svetom in Gospodarsko zbornico. Iz te ocene se morajo jasno videti ukrepi, kako naprej, ki jih mora sprejeti slovenski parlament.

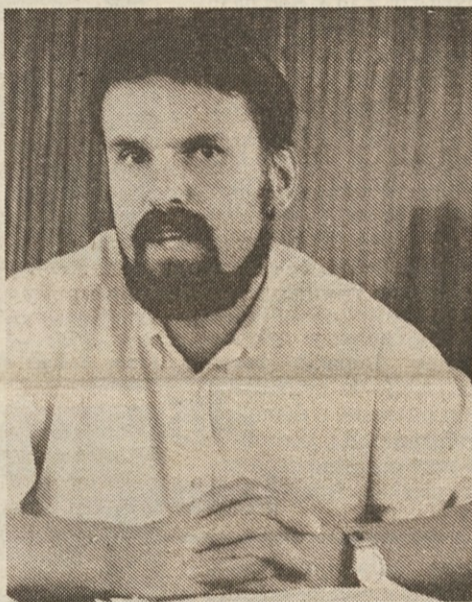
Nekaj stvari se nam vleče kot jara kača. Kaj smo naredili za razbremenjevanje gospodarstva? Zdaj ni časa pa tudi priložnost ni taka, da bi ponavljala predloge, ki smo jih v sindikatih oblikovali za to področje. Storjenega je bore malo in zato mislim, da moramo v sindikatih sprejeti zahteve po razbremenitvi in od njih ne odstopati. Drugo, čemur se moramo nemudoma posvetiti skupaj z Gospodarsko zbornico pa je spopad z izgubarji, s kopico najavljenih stečajev v slovenskem gospodarstvu in ustvarjanju možnosti za to, da bo takšno ali drugačno zdravljenje slovenskih podjetij čim manj boleče za delavce, da jim bo zagotovljena socialna varnost, kar z drugimi besedami pomeni, da bodo že v kali preprečeni vsi poskusi metanja delavcev na cesto, poskus, ki se mu odločno upiram, da delimo usodo Cankarjevega hlapca Jerneja, kar navadno delajo ljudje, ki so v preteklosti tudi najbolj krivi za nesmotrno zaposlovanje, za slabe razvojne programe v podjetjih, skratka tisti, ki so na krilih dogovorne ekonomije obljubljali ljudem raj na zemlji, zdaj pa pozabljajo na vse, tudi na svojo krivdo in hočejo na mah, brez upoštevanja socialnih stisk delavcev in njihovih družin, kar naenkrat gospodariti drugače. Pri tem seveda nosijo veliko odgovornost za takšne razmere tudi občine in republiški organi.

Delavska enotnost: Zerjavica je najbolj vroča v družbenih dejavnostih.

Rajko Lesjak: »Seveda, ko pa smo doslej le gasili in najbrž bi rad marsikdo tako delal še naprej. Res je, da je vse prevečkrat v ospredju tako imenovanega urejanja razmer družbenih dejavnosti plača, vendar to še zdaleč ni res. Oprostite, samo to ni res, saj nimamo urejenega sistema za duhovno proizvodnjo ne na področju financiranja ne na področju organiziranosti in še kaj bi lahko navedel. Na to smo tudi v sindikatih dolgo časa opozarjali, sedanje nezadovoljstvo ljudi v družbenih dejavnostih in grožnje s stavko niso drugega kot posledica nedoslednega reševanja te težavne problematike, vrh ledene gore, nesmotrne organiziranosti, zaplotniškega, torej nesistemskega urejanja teh vprašanj. Prepričan sem, da

bo v novi ustavi vse to postavljeno na prvo mesto. Zato pravim, da se tega ne da več reševati iz meseca v mesec, in to samo s povečevanjem plač. Mislim pa tudi, da je vse, kar se danes dogaja v slovenski družbi in gospodarstvu, dovolj jasno naznanilo uveljavljanja podjetniške filozofije na vseh področjih ustvarjanja, morda le še v zametkih, pa vendarle resničnega trga, ki bo vsakemu pokazal svoj obraz.

Ta obraz pa je za marsikoga zelo grd in še grši bo za vso družbo, če bo moral vsa bremena prenove nositi na svojih ramenih le delavec, ustvarjalec, in to samo zato, ker se v tej družbi izogibamo drznim posegom

»Ne obljubljam raja, zahtevamo pa tisto, kar je mogoče.«

v nadgradnjo, čeprav se zavedam, da v njej delajo tudi naši člani sindikata. Če vemo, da smo v nekaterih dejavnostih z razvojem, z zmogljivostmi in preorganiziranostjo šli čez možnosti, ki jih ima gospodarstvo za financiranje, je pač treba narediti rez. To ni lahko, kajti ljudem je težko vzeti tisto, kar si jim dal, a verjetno drugače ne bo šlo.

Delavska enotnost: Sindikati ste bolj ali manj pristajali na takšno politiko, ki se danes kaže za napadno.

Rajko Lesjak: »Ne govorite še vi, da smo se z njo strinjali. Nikar. Naša opozorila niso dovolj zalegla. Še več, nekateri so nam očitali, da vidimo le črno, kar se dogaja v tej družbi. Prav zato smo se odločili za politiko realne cene dela, kar ni bilo enostavno uveljaviti. Ne bom sedaj govoril o tem, kako so se nakateri odzvali na naše zahteve, da mora najnižji osebni dohodek zadostovati za človeka dostojno življenje. Z mnogimi smo šli v konfrontacije in še danes smo z nekaterimi na nasprotnih pozicijah, ker enostavno nočejo razumeti, da prenove ni mogoče speljati z lačnimi in do kraja obubožanimi delavci. V naših zahtevah smo s poudarjanjem ekonomske cene dela, ki mora ujeti raven razvitih dežel, zmeraj mislili tudi kot sindikalni pritisk za večjo kakovost in uspešnost dela in razvoja, za smotrno gospodarjenje. Vsakdo, brez razlike, ima pravico do enake plače za enako delo, do poštnene plače, naj poudarim, ki njemu in njegovi družini zagotavlja gmotni obstoj in človeka dostojno življenje. Brez tega ni svobodnega človeka, tudi politično ne, in samo na tem temelju je mogoče razumeti naše zavzemanje za bogatejšo in pravičnejše življenje.

Nekateri bi se še zmeraj pogajali o najnižji plači, ki jo vsebuje sindikalna lista. Za slovenske sindikate ta ne more biti stvar pogajanja ali dogovarjanja, ampak je mini-

mum za dostojno življenje in zajamčena pravica vsakega posameznika. Stvar in odgovornost poslovnih organov in delodajalcev pa je, da jo zagotovijo. Zadnje besede o tem še nismo rekli. Mislim, da je celo potrebno temeljito prevetrili dosedanja metodologija za računanje najnižjega osebnega dohodka, saj ne ustreza današnjim razmeram. Poglejte: po izsledkih nekaterih analiz porabi štiričlanska družina na mesec 1,6 milijarde starih dinarjev za tisto, kar je nujno za normalno življenje. Če vzamete ta podatek in primerjate našo zahtevo po najnižjem OD, ki se sicer zdaj hitro spreminja, vam je brž jasno, da je s to metodologijo nekaj narobe. Treba je seveda dodati, da smo se v slovenski družbi dovolj dolgo prebijali do takšne najnižje plače, kot jo zahtevamo v sindikatih. Nekoč, denimo še pred poldrugim letom, so v podjetjih težko pristajali na takojšnjo uveljavitev najnižjega OD, zdaj je zamuda pri uveljavitvi le en mesec. Res pa je, da se marsikje tudi pri tem ubadajo s hudimi težavami. To velja še posebej za tekstilno industrijo, gradbeništvo...

Delavska enotnost: Zdi se da se v svoji politični retoriki ponekod sramujejo besede socializem. V sindikatih ni tako.

Rajko Lesjak: »Domenimo se, o čem govorimo. Če gre za socializem v revščini, brez ekonomskih, sindikalnih in drugih svoboščin, če gre za gospodarsko neučinkovit in na socialnem področju katastrofalen socializem, potlej imajo prav. Mi pa se zavzemamo za demokratičen socializem, ki mora delovnemu človeku in občantu, ustvarjalcu materialnih in duhovnih dobrin, zagotoviti čimvečje svoboščine. Še več, pravimo, da nikdar ni dovolj svobode, načrtovanja in depresije pa preveč. Pri načrtovanju seveda ne mislim na tisto podjetniško in družbeno nujno načrtovanje, ampak na toge plane, na katerih so doslej boleli vsi socializmi. Zato priznavamo le takšen koncept razvoja in samo takšno filozofijo ravnanja, ki bosta uveljavila tržno, donosno, organizacijsko in tehnološko svobodno in prožno gospodarjenje, ki bo odprto v svet. To je lahko podlaga za ekonomsko uspešen in demokratičen socializem, za njegovo potrjevanje, vendar le z blaginjo in srečo ljudi, kjer samoupravljanje kot vrednota ni izbrisana iz življenja. Prav zato mora ta sistem temeljiti na razvijanju samoupravnih pravic zaposlenih in omogočiti, da bosta vsak delavec in podjetje kot celota ravnala tako, kot da gre za gospodarjenje z lastnimi sredstvi. To seveda ne zanika enakopravnosti in konkurence vseh oblik lastnin, vendar tega ne razumemo kot obliko razprodaje družbenega kapitala, temveč kot njegovo oplajanje – ves ta proces pa mora temeljiti na odprtosti in svobodi gospodarjenja, organiziranja in načrtovanja, da bo uveljavljeno načelo: toliko konkurence in svobode, kot je mogoče – toliko načrtovanja, kot je nujno. Če k temu dodam, da se mora vsakršna politika, ki ni povezana z gospodarjenjem podjetja, umakniti iz podjetja in da podjetje ni mesto za mešetarijenje z različnimi političnimi opcijami, ki so »zrasle« v bolj ali manj organiziranih političnih sestavih, potlej je jasno, da je podjetje predvsem teren za uveljavljanje gospodarskih in socialnih interesov zaposlenih. Ekonomске svoboščine v podjetju in v družbi so temelj politične demokracije. Ne damo si vzeti pravice delavcev do upravljanja podjetja in odločanja o vseh temeljnih vprašanjih ekonomskega in socialnega razvoja.«

Delavska enotnost: Ne kličite vraga! Ze zdaj lahko opazamo, kako se v podjetjih hočejo znebiti vsega.

kar jim ta hip ne ustreza, po najlažji poti in proglasiti ljudi za ekonomski, tehnološki presežek! Kaj pa država?

Rajko Lesjak: »V naših programskih izhodiščih menimo, da mora država zagotoviti spoštovanje pravih pravne ureditve, preprečevati nastajanje monopolov, spodbujati razvojno in socialno politiko kot medsebojno neločljivi sestavini razvoja, ne pa, kot je bilo doslej, sankcionirati (dobesedno kaznovati!) uspešno tržno gospodarjenje. V tem okviru ima tudi država, od občine do republike, dovolj skrbi za smotrno urejanje gospodarskih in socialnih razmer, sicer pa v sindikatih ne zahtevamo polne zaposlitve za vsako ceno. Namreč za ceno, ki bi bila pogubna za podjetniški način gospodarjenja, temveč zagovarjamo produktivno zaposlitev, ki vsakomur daje enakopravno priložnost. To pa ne pomeni enostavno metanja odvečnih in neuspešnih delavcev na cesto, temveč trdno, trznim razmeram prilagojeno in prožno pravno pa tudi sindikalno varstvo njihovih ekonomskih in socialnih pravic. Do tega smo v slovenskih sindikatih sprejeli jasna stališča, ko smo govorili o prenovi gospodarstva.

Delavska enotnost: Vseskozi se kot rdeča nit vleče teza o socialni pravičnosti.

Rajko Lesjak: »Bogatejšega in pravičnejšega življenja ne moremo zagotoviti z dekreti, še manj z nekakšno uravnilovko. Smo za ekonomsko ceno dela, ki mora ujeti raven razvitih dežel. Smo proti plačam, ki ne temeljijo na rezultatih dela, kajti dobiček je tista ekonomska kategorija, ki se opira na rezultate dela, znanja, ustvarjalnosti in sposobnosti gospodarnega ravnanja s kapitalom. Res pa je, da je potrebno vprašanje socialne pravičnosti na novo definirati, kar sem mimogrede že povedal v enem izmed odgovorov na vaša vprašanja. Mi se moramo tudi v programskih usmeritvah za delovanje sindikata opredeliti za sodobno, demokratično pluralno družbo, za družbo in za odnose med ljudmi, ki temeljijo na demokraciji, ki bodo uveljavljali svobodo in pravice ljudi, njihove interese in možnost, maksimalno seveda, za njihovo uveljavljanje v okviru neodvisnih slovenskih sindikatov in v drugih ustanovah političnega sistema.«

Delavska enotnost: To pomeni drugačen sindikat, drugačno organiziranost in drugačno vlogo člana Zveze sindikatov Slovenije.

Rajko Lesjak: »Da. Dosedanje razprave so potrdile temeljno usmeritev, ki smo jo sprejeli na razširjeni seji RS ZSS, da se delavci na podlagi svojih interesov svobodno in prosto združujejo v sindikat in to ne glede na socialno, versko, stanovsko pripadnost in prepričanje, torej skladno z interesi vsakega posameznika, kar z drugimi besedami pomeni, da je njegova opredelitev, njegovo življenje, dostojanstvo in perspektiva nad interesi vsake politike. Organizacija mora biti odprta za vse ljudi in občane, materialne in duhovne ustvarjalce, ki v njej vidijo možnost za uresničitev svojih gmotnih, ekonomskih in socialnih interesov in pravic in takšna, da jim daje možnost za uveljavljanje svojih idej, znanja, ustvarjalnosti in ne nazadnje tudi potrjevanje tega.«

Delavska enotnost: Nekaj »ugodnosti« v primerjavi s tistimi, ki niso člani, pa vendarle mora biti.

Rajko Lesjak: »Da, zato menimo, da je minimum teh ugodnosti potrebno zagotoviti z brezplačno pravno pomočjo in varstvom, izobraževanjem, sindikalno pomočjo v naših hranilnicah in posojilnicah, vplivom in zagotavljanjem resnične pomoči iz solidarnostnih skladov socialno najbolj ogroženim v primeru stečaja in likvidacije podjetja, nesreč pri delu, nezdod in smrti, pomoči stavkajočim iz posebnega stavkovnega sklada, kakor tudi pomoči za preventivno zdravljenje, okrevanje in oddih, na področju kulturnega delovanja, nabave cene ozimnice v naših zadrugah ali z njihovo pomočjo in podobno.«

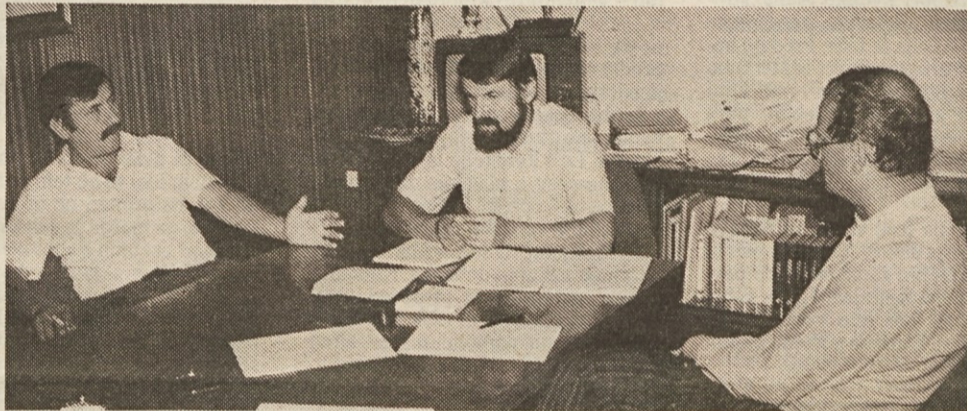
Delavska enotnost: Prav. Ta hip seveda ni mogoče do potankosti povedati vsega o bodoči organiziranosti.

Rajko Lesjak: »Organiziranost sindikata mora izhajati iz člana, njegovih interesov in koristi, ki naj mu omogoča vpliv in sooblikovanje, uveljavljanje in nadziranje politike, da odgovori spreminjajoči se podobi in vlogi organizacije, podjetniškemu gospodarjenju in da razvija demokratičnost v odnosih ter se potrdi v učinkovitosti našega

dela. Razprava je potrdila, da je potrebno razvijati različne, prilagodljive in občasne oblike funkcionalnega interesnega, teritorialnega, programskega in akcijskega organiziranja tako, da je treba jasno opredeliti in razmejiti vsebino nalog ter vlogo v odnosu do drugih subjektov upravljanja.

Razprava je postavila zahtevo, da potrebujemo samostojen in močan sindikat podjetja, ki ga oblikujejo po načelu: »Eno podjetje, en sindikat!« Notranja organiziranost sindikata v podjetju naj bo prožna: od sindikalnih skupin, poverjenikov, komisij do podružnic osnovnih organizacij, postavljenih na interesnem, proizvodnem, pazožnem, teritorialno, prostorskem in drugem načelu. Sindikat podjetja je edina obvezna predpisana oblika sindikalnega organiziranja, vse oblike znotraj sindikata podjetja ali njihovo povezovanje pa je prepuščeno odločitvi članov sindikata.

Časi toge organiziranosti so za nami. Poskušamo oblikovati sodobno in prožno organiziranost, ki izhaja iz interesov članov, njegovih koristi, in hkrati narediti vse, da bo imel predvsem član vse možnosti za sooblikovanje in nadzorovanje politike, za katero se dogovorimo. Vsega tega kajpak, glede na nove oblike podjetniškega organiziranja in spremembe v političnem sistemu s sedanjo preveč ukalupnjeno in togo organiziranostjo ni mogoče doseči, zato hočemo razviti različne, prilagodljive, trajne pa tudi občasne oblike funkcionalnega, interesnega, teritorialnega, programskega in akcijskega organiziranja. Okostje tega pa mora

– Zmenimo se: ali imate program ali ga nimate? Rajko Lesjak: »Imamo ga, vendar ni bil od programov še nihče sit...« Rajko Lesjak v pogovoru z urednikoma Delavska enotnosti Frančkom Kavčičem (desno) in Marjanom Horvatom (levo). (Sliki: Sašo Bernardi)

biti samostojen in močan sindikat podjetja z vso svobodo organiziranja in sindikati dejavnosti, ki se lahko med seboj povezujejo pri posameznih vprašanjih, tematskih sklopih, vendar so konstitutivni del neodvisnih slovenskih sindikatov. Torej ponovno postavljamo samostojne in neodvisne sindikate dejavnosti, ki jih združujejo v zvezo sindikatov svobodno in proustvoljno odločanje, skupna politika in dogovorjen program ter jasna in s statutom dogovorjena pravila igre. Sindikati dejavnosti imajo vso možnost interesnega in stanovskega združevanja naših članov, ki omogočajo izražanje pluralizma sindikalnih interesov in zato v njih kot edini stalnici našega funkcionalnega organiziranja vidimo tudi prostor za uveljavljanje odprte, prožne sindikalne akcije, odpiramo pa tudi možnost z nastajanje novih in povezovanje obstoječih sindikatov dejavnosti.

Sindikat dejavnosti si predstavljam kot samostojnega nosilca politike v neodvisnih slovenskih sindikatih, kot pobudnika in uresničevalca specifičnih interesov in kot tisti dejavniki, ki bo v pogajanju z drugimi v interesu svojega članstva v parlamentu in drugih oblikah družbenega odločanja odgovorno oblikoval pota za reševanje vseh glavnih vprašanj, ki tarejo njegove člane. Sindikati dejavnosti morajo prerasti iz organizacij, ki nudi pomoč sindikatu podjetja, v samostojne nosilce sindikalne politike v podjetju in širše z neposrednim in kolektivnim pogajanjem in z možnostjo in močjo varovanja sindikata v podjetjih in njegovih funkcionarjev pred vsemi, ki jim onemogočajo uveljavljanje dogovorjene politike, torej morajo varovati neodvisnost sindikalnega snovanja in delovanja od poslovnih ljudi, delodajalcev in delavskega sveta.

S tem, kar sem doslej povedal, seveda ne zanikam potrebe po območni organiziranosti našega delovanja, ki mora biti usmerjeno v uveljavljanje interesov, članstva, včasih zelo specifičnih, nikakor pa ne more in ne sme biti več transmisija organov oblasti, njihov servis za takšne in drugačne potrebe. Zato tudi ne predpisujemo togo našega teritorialnega organiziranja na posameznih

ravnih, temveč dopuščamo možnost, da se člani sindikata podjetja in sindikati dejavnosti svobodno in samostojno odločajo o organiziranju svojega dela na tistih ravneh družbene organiziranosti, ki jim glede na interese in potrebe najbolj ustreza.

No, vidite, iz vsega tega je potrebno oblikovati nekakšno centralo slovenskih sindikatov, kar je skupna odgovornost sindikata dejavnosti, članov sindikata podjetja in drugih oblik našega organiziranja in pogoj za učinkovito delovanje, ki se mora opirati na enotno platformo delovanja in jasnih pravilnih igre, ki so določena v statutu. Program dela slovenskih sindikatov, organizacijske oblike, ki nastajajo na osnovi sindikalnega pluralizma interesov, vse to mora biti za centralo sindikatov možnost za oblikovanje sinteze, poenotenje interesov in različnih gledanj in temu prilagojeno konkretno nastopanje pri posameznih vprašanjih. Skratka: organiziranost naj omogoči uspešno povezovanje in komuniciranje v naši organizaciji, oprto na sodoben, lasten informacijski sistem. Zato moramo tudi razvijati svojo raziskovalno, politično dejavnost, na osnovi katere bomo lahko kos, danes in jutri, zapletenim družbenim problemom.«

Delavska enotnost: Vskado se loteva reševanja svojih žgočih socialnih in ekonomskih vprašanj v tej državi na svoj način. Miting proti lakoti, ki smo mu bili priče pred kratkim v Nikšiču, je po našem mnenju izvirna pogruntavščina Cr-

ne gore, kako speljati nezadovoljstvo ljudi v neustvarjalno reševanje problemov v lastnem okolju. Je voda na mlin tistim silam, ki hočejo rušiti zdrave ekonomske poteze zvezne vlade in iščejo krivdo za svoje gospodarske, socialne in politične probleme vsepovsod, le v svojem okolju ne.

Rajko Lesjak: »Vsakršno odzivanje ljudi, ki je v današnjih zapletenih družbenih razmerah lahko na videz problematično, kaj hitro proglasimo za napačno, za neustrezno in za »mitingaško«, vedeti pa moramo, da se vsak odziva na probleme skladno s svojo presojo, po kateri poti bo več dosegel. Zato nisem že vnaprej proti mitingom, kakor tudi nisem proti stavkam, različnim zborovanjem, kajti vsako okolje ima svoje posebnosti in nekako vgrajen sistem nastopanja, protestiranja in zahtevanja.

Razlike v Jugoslaviji so velike, in če me kaj moti iz sporočila nikšičkega mitinga, me moti predvsem zahteva po tem, da je potrebno enotno urediti »vse, kar je živega«, vse, kar zahteva socialno politiko na ravni federacije, le-ta nima teh pristojnosti in jih zaradi ogromnih razlik tudi verjetno nikdar ne bo imela. V Sloveniji menimo, da je temelj ekonomske in socialne varnosti vsakega delavca in občana v zagotovitvi enakopravnih možnosti pri uveljavljanju njihovih pravic do dela, do ustvarjanja, izobraževanja, ekonomske plače in stanovanja, ne pa v državnih in sindikalnih socialnih programih. Zato trdimo, da smo pripravljene sooblikovati samo takšno nacionalno socialno politiko, kot sestavni del razvojne strategije Slovenije, ki bo omogočala večjo kakovost razvoja, blaginjo zaposlenih in v tem smislu seveda moramo poskrbeti tudi za vse druge instrumente, ki bodo vsem slojem omogočali normalno življenje. Ta sistem imamo pripravljen, ponudili ga bomo v obravnavo v slovenskem parlamentu, in mislim, da bo z njim mogoče zagotoviti večjo socialno varnost in kakovost življenja v tej družbi. V drugih republikah se ukvarjajo z mnogo težjimi problemi na področju socialne varnosti, vendar

menim, da jih ni moč rešiti, najmanj pa dolgoročno, z nekakšno zvezno socialno politiko, z delitvijo socialnih pravic in kaj vem še s čim, kar ponekod zahtevajo. V slovenskih sindikatih na to ne pristajamo.«

Delavska enotnost: Nekaj strasti je bilo v zadnjem času moč opaziti v povezavi s prenovo slovenskih sindikatov. Bili smo priče celo zmerjanju z etiketami o boljševizmu in dogmatizmu.

Rajko Lesjak: »V vodstvu slovenskih sindikatov smo pripravili, na osnovi mnogih razprav in po sklepih razširjene seje RS ZSS o prenovi, program neodvisnih slovenskih sindikatov, našo novo podobo in politiko, ki je ne gradimo na pogorišču Zveze sindikatov Slovenije, ker menimo, da moramo vse, kar je bilo v preteklosti dobrega, obdržati, izpopolniti in posodobiti, kar pa je preživelo in slabo pa zamenjati z novim. Kaj naj vam rečem?! S preteklostjo in starim načinom dela smo eni bolj drugi manj obremenjeni in marsikomu še danes odzvanja v glavi, da mora biti sindikat podaljšana roka bodisi partije bodisi države. Toda opredelitev je, in to zelo čvrsta, ki je bila dosežena v javni razpravi, da mora biti sindikat samostojen in neodvisen in imeti svoj program. Odgovarja le članstvu, ne pa državi, politični stranki ali komurkoli, ki bi ga kakor koli hotel imeti v oblasti. Zato ne prevzemamo nalog od drugih in postavljamo pravzaprav neko novo vrednostno strategijo do drugih. Želimo postati ustvarjalna opozicija, ki si vzame, ko to hoče, pravico do samostojnega nastopanja v parlamentu, nismo se oženili z nikomer, nočemo biti strankarska, nedržavna organizacija, temveč stanovska organizacija, odprta za pobude vseh, ki priznavajo našo samostojnost in neodvisnost, ki so se pripravljene z nami pogovarjati, usklajevati in sklepati zavezništva, ko gre za ekonomske in politične pravice našega članstva. Smo v SZDL po svoji volji, samostojno in enakopravno, in ostali bomo toliko časa, kot bomo sami menili, da je to potrebno in koristno. Pogoj za to, da se pogovarjamo s komer koli in da smo tudi v SZDL pa je enakopravnost in pristajanje na program, ki je po meri našega članstva. Danes je preživelo, da bi v naš program še naprej pisali načelo o »avantgardni vlogi ZK, kot je bilo doslej. ZK naj najde priložnost, čas in ideje o tem, kako bo v sindikatih uveljavljala enakopravnost z drugimi, svoja politična hotenja, svoje projekte in od splošne verifikacije članstva je odvisno, ali bodo dobili potrditev. Malo drzno bom rekla, vendar mislim, da bodo v prihodnje vsi iskali zavezništvo za svoje projekte ali za svoje kandidate v sindikatu. S tem pa ni rečeno, da bo to prostor za mešetarjenje, za nekakšno retorično modrovanje, ampak realen program, realni izhodi iz krize in realni cilji za izboljšanje gmotnega in političnega položaja delavcev so merilo, ki bo veljalo. Sicer bomo pa v sindikatih na prihodnje volitve bržkone šli povsem samostojno, s svojimi zahtevami, kadri in kandidati (ker mislim, da bomo dali tudi podporo tistim, ki ponujajo tak program, ki ga je sposoben usresničevati in je v interesu našega članstva).

Če se povrnem na temeljno vprašanje o razhajanjih v povezavi s prenovo sindikatov, in če ponovim, da nove podobe in nove politike sindikata ne gradimo na pogorišču starega, potlej boste vi, kot poznavalci in dokaj kritični spremljevalci našega dela, hote ali nehote morali priznati, da sindikat dela po novem že od razširjene seje RS ZSS. To ni dolgo obdobje, za slabo poldruugo leto gre, pa so morda razhajanja, različni poudarki, zategadelj bolj vidni. Seveda bi bila iluzija trditi, da ni odporov tudi v vrstah sindikalnih delavcev proti prenovi slovenskih sindikatov, vendar si doslej nismo posebej s tem belili las. Življenje samo pritiska, spreminja in vsak se bolj ali manj spreminja, prilagaja novim razmeram, pa čeprav so razlike med posameznimi okolji v naši republici kar precejšnje. So posamezniki, ki niso dojeli smisla in ciljev preнове in tista misel, da je potrebno prenovo narediti najprej v glavah (naših!), drži. Toda življenje samo kaže, da tam, kjer se ne znajo pravočasno in ustrezno odzivati na zahteve delavcev, kjer, denimo, še zmeraj z občinske ali medobčinske ravni poskušajo nastajati namesto delavcev, ne pa z njimi, nastajajo tudi nove organizacije (strojevodje na železnici, gibanje med učitelji) in slej ko prej je to dokaz nesposobnosti ali pa nepripravljenosti za delo v novih razmerah.«

OZIMNICA – KAKOR SE KDO ZNAJDE

Jesen je tu. To pa je čas, ko je žep vedno preplitev. V teh časih pa sploh. Večina prihrankov, kdor jih je imel, je šlo za dopust. Kar zajeten kupček so požrle šolske knjige in druga oprema za šolarje. Pred nami pa sta že ozimnica in kurjava. Bo denar za to? Za večino lahko trdimo, da ne. Se bo treba pač znati. Vsak zase. Kakšne posebne pomoči ni pričakovati. Tudi od sindikata ne. Včasih je bilo drugače. Pa so rekli pred časom, da je neugledno, da se sindikat ukvarja s takimi malenkostmi, kot je ozimnica. Tako nekateri v sindikatu še vedno mislijo. Za mnoge pa je cenejša ozimnica že pomembna možnost za preživetje. In namesto da bi občinski in republiški sveti iskali nove oblike cenejšega nakupa, to prepuščajo posameznikom v osnovnih organizacijah, naj se znajdejo, kakor vedo in znajo. Res je, da ozimnico prodaja trgovska mreža po nekoliko nižjih cenah od maloprodajnih. Bodo pa tudi te za marsikoga še vedno nedostopne. Tudi trgovci »morajo« zasluziti.

No, morda pa le kje vodstva občinskih svetov in osnovnih organizacij mislijo in delajo za svoje člane. Poklicali smo jih nekaj. Izbirali smo take, kjer so njihovi člani najbolj odvisni od trgovine.

Celje

Medobčinski sindikalni svet: »S tem se mi ne ukvarjamo. Za to skrbijo občinski sindikalni sveti«. Na občinskem sindikalnem svetu pa nismo imeli sreče, saj po telefonu nismo mogli dobiti predsednice Majde Meštro, da bi izvedeli kaj več.

Hrastnik

Občinski sindikalni svet: »Sekretar je na dopustu«. Zvedeli pa smo, da se z ozimnico vsa leta dokaj uspešno ukvarjajo osnovne organizacije sindikata. Še posebej pri Rudniku, Steklarni in Industriji kemični izdelkov. Njim se pridružujejo tudi nekatere manjše osnovne organizacije.

Rudnik: Konferenca osnovnih organizacij sindikata. Janko Šmid je povedal, da za zdaj še ne vedo nič določenega. Dogovarjajo se, da bi uredili tako kot lani, ko so krompir, jabolka in fižol kupili pri pridelovalcih in zaradi velikih količin dobili pridelke bistveno ceneje. Pa še na dva obroka. Za svoje delavce dobivajo ceneje tudi pralne praške iz Zlatoroga, Danine proizvode iz Mirne in celo čevlje.

Maribor

Občinski sindikalni svet Rotovž. Stokovno politična delavka pri svetu Branka Jurak je povedala, da pri njih za ozimnico ni posebnega zanimanja, da pa vse ponudbe proizvajalcev in trgovcev posredujejo osnovnim organizacijam. Te največ sodelujejo s Hmežadom, Zlatorogom, mariborskim Agrokombinatom in oskrbnim centrom TIME.

Ta na velike količine krompirja in jabolk daje 10 odstotkov popusta. S tem pa v osnovnih organizacijah rešujejo socialne probleme. Tudi kurjavo njihovi člani lahko nabavljajo na 3 do 5-mesečnih obrokov pri Dom-Smreki. Denar založijo iz sredstev občinskega sindikalnega sveta.

TAM Maribor. Zvonko Slana, strokovnopolitični delavec konference sindikata: »Akcija že teče. Prodajo bomo začeli v drugi polovici septembra. Pod kakšnimi pogoji, še ne vemo. Lani smo kupili krompir in čebulo prek produktne enote Družbeni standard. Plačali smo lahko v dveh obrokih. Letos pa še nismo dobili ponudb od proizvajalcev.

Še vedno pa teče akcija za nabavo premoga, ki ga delavci plačajo v osmih obrokih in se jim zaračunava po povprečni ceni. Pri tej inflaciji pa se je tak način pokazal kot zelo vprašljiv. Za prihodnje leto bomo še pošteno premislili.

Ljubljana

Občinska sindikalna sveta Center in Šiška: Ozimnico urejajo na mestni ravni. S proizvajalci in trgovci se skupaj z mestnim komitejem za preskrbo, trgovino in kmetijstvo dogovarja mestni sindikalni svet. Vse direktne ponudbe posredujejo osnovnim organizacijam.

Litostroj: Vasja Kreft, predsednik konference sindikata: »Za zdaj se o tem še nismo pogovarjali. Trudimo pa se, da bi to organizirali preko obrata družbene prehrane. Za kreditiranje nismo denarja. Prepuščeno je bolj iznajdljivosti osnovnih organizacij. Njim posredujemo tudi vse ponudbe proizvajalcev. Pa ne samo za ozimnico.«

Ivan Jus, predsednik osnovne organizacije: »Za krompir ni zanimanja. Nabavljali pa smo že svinjske polovice iz Gornje Radgone na tri obroke. To zimo bo šlo težje. Upam, da bomo lahko plačali vsaj v dveh obrokih. Pod ugodnimi pogoji preskrbujemo naše delavce tudi s suhim mesom in tekstilom. Povedati pa moram, da gre vse težje, posebej pri pogojih za plačevanje.«

Mestni komite za preskrbo, trgovino in kmetijstvo Ljubljana je ta teden pripravil predlog za letošnjo prodajo ozimnice. Ta naj bi potekala določene dni v septembru, oktobru in februarju. V Ljubljani bo 78 prodajnih mest. Cene naj bi določili tri dni pred začetkom prodaje in naj bi bile 20 odstotkov nižje od maloprodajnih.

Ljubljanska banka – Gospodarska banka bo kreditirala nakupe brez obresti. Le s korekcijo inflacije (R) na šest mesecev s plačilom zavarovalne premije ali s poroki. Višina bo odvisna od kreditne sposobnosti občana.

Zvedeli smo, da tudi v Mariboru pripravljajo nekaj podobnega. Komentar k tem podatkom in pripovedovanju skorajda ni potreben: vsak po svoje in kakor se kdo najbolje znajde. Predvsem pa, kdo je sploh pripravljen sto-

riti kaj za delavca, člana sindikata.

Misli in idej se ob tem poraja veliko. Za kaj, na primer, ne bi za ozimnico, kurjavo, pa morda še šolske knjige odvajali od osebnih dohodkov skozi vse leto v poseben sklad, banko, vzajemno pomoč... Z denarjem naj bi uspešni poslovneži gospodarili vsaj tako, da ne bi izgubljal vrednosti. Morda bi lahko še kaj navrgel.

Zakaj ne bi s proizvajalci ponudili mesečne sindikalne košarice? Saj je jasno, da lahko ob plači kupiš kar precej živila za ves mesec. Danes pa je to še kako pomembno, ko je vse vsak teden dražje. Marsikje podobne ideje že uresničujemo. Zakaj jih ne bi povedali še drugim.

Andrej Agnič

Seveda pa pismo, ki so ga delavci Kovine poslali slovenskim sindikatom, republiški gospodarski zbornici, izvršnemu svetu, litijski občinski skupščini in njenemu izvršnemu svetu ter sredstvom množičnega obveščanja ni bilo prvo te vrste, so ga pa prvič označili s pridevnikom – protestno.

Prvega, bolj »opozorilnega«, so se odločili poslati po letni seji občinskega sveta ZSS Litija 6. aprila, ki je med drugim seveda razpravljala tudi o uresničevanju zahtev sindikata po razbremenitvi gospodarstva. Med razpravo so namreč ugotovili, da na obremenjenost gospodarstva v občini najbolj vplivajo obveznosti, predpisane z republiškimimi in zveznimi zakoni ter predpisi. Že iz vplačil za prvih osem mesecev leta 1988 (celoletnih podatkov tedaj še niso imeli) je bilo videti, da se je delež do republike povečal s 45,3 na 50,4 odstotka, delež obveznosti do občine pa zmanjšal z 51,9 na 47,5 odstotka... Posojila za manj razvite in SAP Kosovo so tedaj dosegle že 43,5 odstotka akumulacije litijskega gospodarstva (industrije in rudarstva SRS le 22,4).

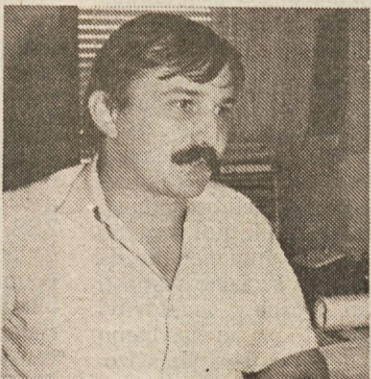
»Iz tega izhaja, da pomoč drugim mora naraščati, lastna skleda pa je vse bolj prazna,« so opozarjali. »Občinsko gospodarstvo ostaja brez sredstev za razvoj ter modernizacijo in prestrukturiranje; kljub strahotnim likvidnostnim razmeram in obremenjenosti z obresti najema draga posojila celo za plačilo obveznosti, ki so bile v letu 1988 za 35 odstotkov večje od rasti dohodka. S tem pa se še hitreje kot doslej odmika uveljavljanje zahteve delavcev po realni ceni dela. Njihovi osebni dohodki so v preteklem letu že za 10 odstotkov zaostajali za republiškim povprečjem, realno pa so padli za približno 15. Masa osebnih dohodkov v celotnem prihodku gospodarskih organizacij pa dosega komaj 14 odstotkov, čeprav bi glede na dodatke za težke delovne razmere plače morale vsaj slediti republiškemu povprečju.«

Občini in skupini delegatov za zbor združenega dela republiške skupščine so poslali zahtevo, naj na podlagi republiških in zveznih organov tako razbremenijo gospodarstvo, da njegove skupne obremenitve ne bodo presegale rasti dohodka. Nadalje so zahtevali zmanjšanje prispevka za posojila manj

Dvesto delavcev Kovine iz Šmartnega pri Litiji je čedalje bolj nestrpnih

BESEDA DAVEK NAJBRŽ IZHAJA IZ IZRAZA – DAVITI

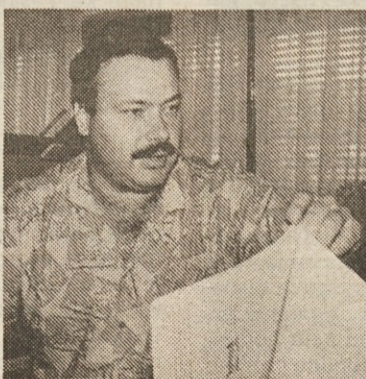
»Točno tako je, kot ste zapisali v prejšnji številki Delavske enotnosti: breme razbremenjevanja gospodarstva postaja čedalje težje!« je kot iz topa izstrelil predsednik osnovne organizacije sindikata v Kovini iz Šmartnega pri Litiji Stane Šinkovec in v isti sapi razložil: da so v pičem letu dni njihove obveznosti do družbe poskočile za 37,7 odstotka. »Zato smo v začetku avgusta petnajst minut že opozorilno štrajkali in pristojnim poslali protestno pismo, v katerem terjamo takojšnje ukrepanje slovenske vlade ali pa ugotavljanje njene odgovornosti za to. Če se do konca septembra ne bo nič spremenilo, bo spet počilo!«

Stane Šinkovec

razvitim republikam in Kosovu oziroma uvedbo takšnega načina združevanja, da se bodo sredstva zbirala iz prometnega davka. V isti sapi so pri tem zahtevali takojšnjo spremembo uporabe teh sredstev in sicer tako, da bodo usmerjena neposredno in izključno v projekte, ki bodo ustvarjali novo vrednost, s čimer bo zagotovljen vpliv združevalcev na porabo tega denarja in na gospodarjenje v organizacijah, kamor bo vložen.

Čeprav so na koncu še zapisali, da je položaj gospodarstva v občini zaskrbljujoč in da nestrpnost delavcev narašča proti kritični meji, se ni nič spremenilo. Nasprotno.

Bojan Lepičnik

Prihodki v menicah, odhodki v suhem denarju

»Vsa besedičenja o zmanjševanju realnih obveznosti gospodarstva do družbene porabe, izrečena na vseh mogočih ravneh, imajo v praksi ravno nasprotni učinek. Verjetno nismo edini, ki so se jim obveznosti do družbe povečale bolj kot se jim je povečal ali dohodek ali osebni dohodki. Ko smo ugotavljali, zakaj je tako, smo ugotovili, da gre krivda za hitrejšo povečanje obveznosti glede na dohodek in osebne dohodke predvsem na račun novih prispevkov za SPIZ (2,86%) in skup-

nosti za železniški in luški promet (0,60%), kakor tudi na račun nerazumljivo visokih povečanj obveznosti za sklad za nerazvite,« pripoveduje Stane Šinkovec, že drugi mandat predsednik 200-članskega sindikata Kovine, ki sodi med srednjevelika jugoslovanska podjetja za predelavo barvnih kovin, s proizvodnjo krogelnih ventilov in regulacijskih elementov za centralno ogrevanje pa je največje v državi. »Takšnih dodatnih obveznosti nismo pripravljani več sprejemati, še zlasti zato ne, ker se zavedamo, da je kljub knjigovodsko solidnemu rezultatu takšna obremenitev finančno hudo zaskrbljujoča. Najbrž vam je znana velika finančna nedisciplina v Jugoslaviji; zato naj le pripomnim, da smo eno izmed mnogih podjetij, ki imajo od 90 do 95 odstotkov plačila z menicami, prispevke pa smo primorani plačati v gotovini. Zanje moramo torej najemati posojila z nenormalnimi obrestmi seveda – kar vse skupaj draži proizvodnjo in dodatno pritiska na inflacijo.«

Zavoljo vsega tega je delavcem Kovine 4. avgusta prekipelo. Na opozorilni, 15-minutni stavki so podpisali protestno pismo, v katerem so s prstom pokazali na najbolj odgovorne za vedno več gobjenja o zmanjševanju obremenitev gospodarstva, v resnici

pa njegovo vse večje obremenjevanje; gre za pristojnosti in odgovornost republiške skupščine in njenega izvršnega sveta. Zapisali so štiri zahteve:

- nemudoma je treba sprejeti ustrezne predpise, ki bodo takoj odpravili v preteklem in letošnjem letu uvedene nove obremenitve za SIS za železniški in luški promet ter za skupnost pokojninskega in invalidskega zavarovanja;

- v federaciji je treba postaviti takšne odnose, da bo Slovenija v sklad z nerazvite prispevala toliko, kot je njen dejanski delež v družbenem proizvodu Jugoslavije, kar pomeni, da je treba spremeniti metodologijo za računanje družbenega proizvoda;

- zagotoviti je potrebno, da se za daljše časovno obdobje obveznosti gospodarstva do družbe ne bodo povečale, temveč zmanjševale, pa naj gre za obveznosti iz dohodka ali dobička podjetij ali iz osebnih dohodkov delavcev;

- ukrepe je treba izpeljati do 30. septembra 1989 in jih uveljaviti takoj, sicer bodo imenovani republiški organi in v njih delujoči posamezniki neposredno in osebno odgovorni pred slovenskim narodom; to odgovornost bomo tudi uveljavljali.

Začenja se odštevanje

»Na tem štrajku nihče ni rekel, da imajo upokojenci prevelike penzije; le to so rekli, da bi najbrž lahko racionalizirali svoje službe, ko so se že opremili z računalniki. Železnica bi se pa tudi lahko drugače vedla; njihov prevoz naših izdelkov nas je v pol leta stal štiri milijarde starih dinarjev, dajate za SIS železniškega in luškega prometa pa 44 ali enajstkrat toliko,« je povedal Stane Šinkovec, ki je tedaj prevzel tudi vlogo predsednika stavkovnega odbora. In kako naprej, kajti 30. september ni več tako daleč? »Ce bomo ugotovili, da se stvari vsaj deloma premikajo na bolje ali če nam bodo pristojni odgovorili, da se trudijo, bomo potrpežljivo še za kakšen mesec – do rezultatov devetmesečnega gospodarjenja.« Potem? »Potem pa ne bomo več opozarjali, temveč – prisiljevali,« je odločen Šinkovec. Odločen tudi zato, ker dobiva pisma podpore iz domala vseh sindikalnih organizacij njihove dejavnosti.

Damjan Kržišnik

Med oblaki ljubljanskih tekstilcev tudi košček modrega neba

PLETENINI SE JASNIJO VREMENA

»Oblaki, oblaki, oblaki! – govorimo ob gospodarskih in političnih težavah. Mi pa vidimo košček modrega neba!« je pisalo na vabilu, s katerim je predsednik začasnega kolektivnega poslovnega organa ljubljanske Pletenine Igor Bončina z najožjimi sodelavci vred vabil komercialiste, upnike, novinarje, »izvršnike« in (druge) politike na poslovno-informativno srečanje pod geslom »nekaj vedrine iz Pletenine«. Po preženčni listi sodeč udeležba ni bila polnoštevilna zgolj zaradi napovedanih manekenk in obljubljenega šampanjca, temveč predvsem zavoljo »štange«, ki jo zdaj 860-članski kolektiv družno z omenjenimi »strukturami« drži prisilnemu upraviteljstvu.

Kot smo že poročali, da se zavoljo slabega položaja tekstilne industrije, predvsem pa zaradi notranjih vodstvenih slabosti ob zaključnem računu '88 zamajali 127-letni temeljni tega, predvsem ženskega delovnega kolektiva: poslovno leto so zaključili z nepokrito izgubo v višini 9,7 milijarde dinarjev in s 30,3-milijardo zadolženostjo, ker je predstavljalo kar 86% celotnega prihodka, ustvarjenega v tem letu. Kaj storiti? V iskanju rešitev in tehtanju vseh možnih variant je zbor zdru-

ženega dela skupščine občine Ljubljana Center, 2. februarja sprejel sklep o uvedbi začasnih ukrepov družbenega varstva za eno leto, petčlanskemu začasnemu poslovnemu organu z diplomiranim ekonomistom Igorjem Bončino na čelu pa naložil, naj na podlagi tedanjega stanja izdela sanacijski program ali predlaga stečaj, če bo videl, da se ne bo dalo izplavati. V sodelovanju s Heureka, specializirano organizacijo za poslovođenje, ekonomiko, finance in razvoj v ozidih,

se je odločil za sanacijski program, ki ga je po predhodnih razpravah znotraj in zunaj delovne organizacije sredi maja sprejel in potrdil delavski svet »za« pa sta se izrekla tudi LB-Gospodarska banka in republiški komite za industrijo in gospodarstvo. Omenimo naj le to, da je bil celotni sanacijski program razdeljen na šest poglavij, od katerih sta bila za Pletenino življenjskega pomena 4. in 5.: analiza poslovanja v obdobju 1985–88 in analiza vzrokov za nastalo izgubo ob zaključku poslovanja '88. Rezultat temeljitih razglabljanj je bilo 64 (!) sanacijski ukrepov, ki se jih da zao-krožiti v tele štiri celote: ukrepi na področju izvajanja zaključnega proizvodnega procesa; ukrepi na področju trženja; ukrepi na področju organizacije in stimulativenega nagrajevanja; ukrepi za vzdrževanje tekoče likvidnosti.

»Za vas, ki se od primera Vevče naprej ukvarjate s tehnološkimi presežki pa k vsemu temu še tole: neizpodbitno dejstvo je, da

terimi je dokazal kvalitetni premik v poslovanju, predvsem pa to, »da se je podjetje odlepilo od točke, ki je vodila le še v stečaj«. Pri tem ni skoparil s pohvalami na račun delavcev, ki so doslej opravili prek 11.000 brezplačnih prostovoljnih ur (ob sobotah, nedeljah in praznikih), je pa dodal, »da iz ugotovitve, da lahko preživimo, z vso pravico svojega kolektiva zahtevamo od družbe, da nam pomaga.«

In kakšni s o njihovi načrti? »Predvsem dosledno izpolnjevanje sanacijskega programa,« je odločen. »S prodanimi količinami so naše zmogljivosti zasedene do konca leta; primorani smo iskati celo kooperante, da bi pravočasno izpolnili naše obveznosti do kupcev in upnikov. Zadevamo se, da moramo največji del problema rešiti sami znotraj podjetja.

Zato smo se odločili, da bomo v tretjem četrtletju prodali vse objekte družbenega standarda, s čimer bomo ublažili dva problema: likvidnost in izboljšali bilanco uspeha zaradi manjših obresti. Opravili bomo tudi nadaljnjih 10.000 prostovoljnih in brezplačnih ur za sanacijo podjetja. Pravočasno bomo začeli prodajne akcije za sezono pomlad–poletje '90 na osnovi naših optimalnih tehnoloških zmoglosti in ob upoštevanju tržnih zahtev, ki so narekovele izdelavo naše kolekcije. Če bomo dosegli te cilje, bomo lahko izplačevali tudi sprejemljive osebne dohodke in tako poskušali ustaviti nadaljnje odhode iz podjetja...«

Iz Pletenine je torej zavela nekaj vedrine; vidijo košček modrega neba...

Damjan Križnik

Novomeški zdravosilniki vztrajajo na oblasti

OBLASTNIŠKA AROGANCA

Verjetno zdaj (po znanem sodnem epilogu) ni nikomur več potrebno dokazovati utemeljenosti teze o političnem obračunu novomeške zdrave politike z nekdanjim županom Boštjanom Kovačičem in direktorjem Iskre Tenel Božidarjem Zajcem. Član predsedstva OK SZDL Novo mesto Bojan Fink, ki je sredi leta 1987 pripravilo politično platformo rezanja glav, pa je vendarle sodil, da je potrebno tej tezi pritisniti še piko na i in v 34. številki Dolenjskega lista (24. avgust) brez ovinkarjenja zapisal: »Obtožnico, ki je bila od samega začetka na trhlih nogah, so sestavili strokovnjaki v maniri Višinskega. To je bil potem kronski dokument, s katerim je novomeška politika s stalinističnimi metodami obračunala z Boštjanom Kovačičem in Božidarjem Zajcem.

Več kot zanimivo pa je, da je prav v tej številki Dolenjskega lista sedanjí predsednik OK SZDL Novo mesto Boris Dular, ki takrat ni sodeloval v tem obračunu, ocenil, da so obtožbe o političnem obračunu neargumentirane in to svojo trditve podkrepil z nekaterimi »dejstvi« (politični obračun bi lahko bil, če bi šlo za spopad različnih konceptov razvoja..., občinsko vodstvo do trenutka preiskave ni bilo v ničemer neenotno itd.) ki ne vzdržijo resnejše analize. Pač, iz tega, kar je povedal Boris Dular in kar se presnetljivo sinhrono ujema, denimo z izjavami sekretarja OK ZKS Novo mesto Jožeta Florjančiča ali pa predsednika OS ZSS Novo mesto Naceta Štancerja, je moč sklepati samo nekaj in sicer, da bo prav ta politika, ki je obračunala s Kovačičem in Zajcem, poskušala zdaj z vsemi sredstvi na ključnih položajih ohraniti cele glave svojih zdravih fantov. Častna izjema v njej je sedanjí novomeški župan Franc Šali, ki je OK SZDL že obvestil, da bo na seji tega

organa 12. septembra ponudil svoj odstop. Poteza Francija Šalija je lahko častitljiva, tembolj, ker tudi Šali ni sodil med gonjače v tem lovu na čarovnice.

Gre za politično kratkovidnost ali oblastniško aroganco brez primere? Bojan Fink sicer težko verjame, da lahko od istih ljudi, ki so »zakuhali« novomeško afero, pričakujemo moralno držo, vendar je po njegovem mnenju, »minimum, kar moramo zahtevati, to, da vsi, ki so bili »zraven«, odstopijo s položajev. Ta njihova drža bi bila moralna in bi odprla novo stran v odnosu med javnostjo in oblastjo. Vztrajanje na zablodah in stolčkih ter bežanje od odgovornosti ni samo nemoralna in brezobzirna aroganca, temveč je tudi dokončni polom novomeške oblasti in politike, ki bo imel dolgoročne posledice.«

Takšnemu razmišljanju bi težko oporekali. Je politika, ki si lasti pravico sodišča in v stilu »kadija tuži kadija sudi« sodi ljudem ter pri tem kot glavni argument uporabi »veliko politično škodo, ki je bila s to afero narejena občinskemu prostoru«, potem pa, ko se izkaže, da ga je polomila, o novi in veliko večji politični škodi ne črne nobene, sploh lahko legitimna? Na vprašanje bodo seveda morali odgovoriti.

»Jasna« stališča

Predsednik Občinskega sindikalnega sveta v Novem mestu Nace Štancer je na novinarjevo vprašanje, kaj bo sindikat naredil zdaj, ko se je izkazalo, da so osumljeni nedolžni, dejal, da »sindikat zdaj ne bo naredil nič in da so njihova stališča jasna.«

»...ne glede na kazenski postopek in morebitne druge postopke (disciplinski, civilno-pravni) je razkorak med predračunsko vrednostjo in dejansko opravljenimi deli ter sklenjeno pogodbo z moralnega in političnega vidika nesprejemljiv in vreden obsodbe.«

Iz stališč predsedstva OS ZSS Novo mesto z dne 21. 5. 1987

riti Novomeščani sami, pri čemer pa bodo morali imeti poleg stalinistične drže svoje politike v tej aferi pred očmi tudi nekatere druge posledice te politike, ki se kažejo v vse bolj katastrofalni podobi novomeškega gospodarstva, v vedno večji socialni ogroženosti čedalje večjega števila delavcev in se bi lahko naštel. V tej luči pa je pred obetajočo se vročo novomeško politično jesenjo zastavil glavno vprašanje Alfred Železnik v Kmečkem glasu in podvomil o zmoglosti »novomeških zdravih sil« v podobi deželaško udbske UNZ, tožilstvo nekega sindikata in cele neke partije, da se bodo lahko prestrojile v smislu Kučanove linije. To pa že ni več samo novomeško vprašanje...

Ivo Kuljaj

Na poslovno-informativnem srečanju na ljubljanskem gradu je Pletenina predstavila tudi svojo novo kolekcijo »pomlad-poletje 1990«, ki je med povabljenici vzbudila živahne komentare. (Slika: Sašo Bernardi)

Kje so, kam gredo

Tekstilna industrija je v slovenskem gospodarstvu med najbolj obremenjenimi panogami. Računi namreč kažejo, da dosegajo razni neproduktivni stroški skupaj s carinami za uvoz surovin in reprodukcije materiala za proizvodnjo prej in tkanin okoli 60 odstotkov celotnega prihodka, medtem ko jim ostane za plačilo reprodukcijskega materiala in drugih proizvodnih stroškov ter za osebne dohodke le preostanek (40% torej) celotnega prihodka.

Znotraj reprodukcijske verige skušajo probleme reševati vsak po svoje; nekateri izvozno usmerjeni konfektorji so se množično usmerili v dodelavne posle, ki so že izrinili klasični izvoz. Logična posledica je, da s tem upada povpraševanje po domačih tkaninah, vzporedno s tem pa so pričeli pretiranemu »importu«, ker je uvoženo blago pač cenejše in izpodriva nakupe v naših tovarnah. Tako kon-

fektorji z domačimi tkaninami ne morejo uspešno konkurirati v izvozu, hkrati pa postajajo predragi za prodajo na domačem trgu.

»Ugotavljamo, da so družbene dajatve prevelike, saj so v primerjavi z letom 1987 narasle s 37,4 na 55,4 odstotka celotnega prihodka v panogi, oziroma z vsemi obremenitvami skoraj na 60%,« je izračunal predsednik ZKPO Igor Bončina. »Primež težav in obremenitev je že skoraj poguben, zato posamično reševanje naših problemov ne sme in ne more biti prepuščeno samo tekstilcem, ki zaradi svoje sestave nosijo tudi biološko reprodukcijo, temveč je potrebna celovita podpora pri reševanju še rešljivih kolektivov.«

Z zavzetostjo vseh zaposlenih in potrebnim ukrepom »od zunaj« Igor Bončina računa, da bo Pletenina do konca leta uspešno premagala likvidnostne in dohodkovne težave.

večina zaposlenih ob morebitnem stečaju ne bi našla druge zaposlitve, zato je upravičen ves trud tako znotraj Pletenine, kakor zunanje, da se kolektiv reši«, je odločen Bončina, ki tudi sicer ni ponosen le na vse mogoče »zmajčke« s sejmov mode, temveč predvsem na spretno in marljivo roko »svojih« delavk.

In kakšni so bili rezultati sanacijskega programa ob polletnem poslovanju? Pletenina je ustvarila za 4,9 milijarde kosmatega dobička; ta številka pa bi bila še višja, če bi glede na zakonsko možnost obračunali revalorizacijo zaloga nedokončane proizvodnje in končnih izdelkov. »Po drugi strani pa bi to pomenilo večjo negotovost poslovanja,« nadaljuje Bončina, »zato smo se odločili, da se revalorizacija nedokončane proizvodnje in končnih izdelkov ne opravlja, ne glede na to, da ima taka odločitev za posledico (trenutno) slabšo bilanco uspeha.«

Igor Bončina je poslovnim partnerjem in novinarjem nanizal še kopico zanimivih podatkov, s ka-

Partija danes in leta 1987

Sekretar IK ZKS Novo mesto Jože Florjančič novinarju Vala 202 Marjanu Jermanu: »Partiji ni potrebno nikogar rehabilitirati, ker ni nikogar obsodila!«

»...18. in 26. maja je predsedstvo OK ZK ocenilo, da je s to afero občinskemu prostoru povzročena velika politična škoda. Vanjo je vpleten tudi Boštjan Kovačič, komunist in nekdanji predsednik OK ZK, sedaj v funkciji predsednika Skupščine občine Novo mesto. S svojim neodgovornim ravnanjem pri sklenitvi nerealne pogodbe o gradnji hiše je ZK povzročil nerazumljive, moralnopolitične škodljive posledice...«

Skupščini občine Novo mesto se predlaga razrešitev Boštjana Kovačiča funkcije predsednika Skupščine občine Novo mesto.

Iz stališča predsedstva OK ZKS Novo mesto z dne 26. 5. 1987

Ptuj: Namesto podpore in priznanja – prisilni jopič

»NAVADNO TELE, NE PA DOKTOR ZNANOSTI...«

»Morebiti res nimam prav, ker trdim, da ima Iskra-Delta v Ptujju prihodnost, vendar z drugačnim proizvodnim programom in drugačnim odnosom do dela. Namesto da bi mi prisluhnili in omogočili normalno delo ali moje predloge vsaj razčlenili, so me deložirali v – skladišče,« razočarano pripoveduje Adolf Žižek, doktor znanosti in diplomirani inženir elektronike.

Bosonogi doktor iz vagona

Okrog tristo delavcev Iskre-Delte v Ptujju znova doživlja in preživlja najbolj črne dneve. Zaradi pomanjkanja dela so morali »kolektivni dopust« do ponedeljka podaljšati v »izredni dopust«. Ta lepa tovarna, ki je po pročelju med najlepšimi v Ptujju, stoji. Spet doživlja tragično usodo »dislociranega obrata« na nerazvitem območju. Spet pravimo zato, ker je to sodobno tovarno zgradilo Gorenje v svojem neslutnem razmahu. Toda, ko so v Gorenju ugotovili, da nekateri programi nimajo več obetavne prihodnosti, med njimi je bila tudi proizvodnja črno-belih televizijskih sprejemnikov, so jo prenesli v Ptuj.

Ptujčani niso toliko zaplankani, da ne bi že takrat vedeli, koliko je ura, vendar so računali, da jim bo med odmiranjem te proizvodnje uspelo v to lepo tovarnico vključi-

ti nove, obetavnejše proizvodne programe. Toda prišli so hudi časi za Gorenje in za Ptuj, medtem ko je Slovenija reševala Gorenje, so bili tako kot v podobnih »tozdih na nerazvitih območjih« ti obrati prepuščeni sami sebi ali občini. Ptujčani so uspeli obdržati imetje in ga podariti takrat tako obetavni Iskri-Delti. Ta je v Ptujju prenesla proizvodnjo manjzahtevnih proizvodnih programov, med osnovnimi je bila proizvodnja tipkovnic in delov za računalnike ter izdelovanje risalnih miz.

»Moja prva zamera po prihodu v Iskra-Delta v Ptujju je bila po moje ta, ker se nisem strinjal z razvojno strategijo in Ljubljancanom očital, da je njihova zahteva, da v Ptujju ne bi smeli imeti in razvijati svoje razvojne službe, nesprejemljiva,« pripoveduje dr. Adolf Žižek, ko skušava priti do njegovega »laboratorija«. »Žal je »vagon« zaklenjen in jaz nimam

ključev,« se opravičuje varnostnik, medtem ko telefonistka še vedno po telefonu razpravlja s prijateljico. Ko jo uspemo, črnolaso telefonistko, nekajkrat priklicati, ne prekine telefonske zveze, slušalko le odloži, da se lahko nato namrgodena znova posveti prijateljici...

»Vagon« je vzdevek za skladišče, ob katerem je prostor za vodjo skladišča in delavce. Tjakaj so dr. Adolfa Žižka pred nedavnim – preselili.

Prihodnost Ptujja je v robotiki

Kdo je pravzaprav dr. Adolf Žižek? Rojen je bil pred 47 leti kot peti otrok Ptujčana v Zagrebu. Po osvoboditvi se je družina vrnila na Ptuj, kjer je Adolf končal osnovno in srednjo šolo. Starejši Ptujčani se ga spominjajo kot žogobca pri mladih Drave, kot ustanovitelja Radia Ptuj, kjer še danes na začetku programa vrtijo takte iz njegovega aviza, kot ustanovitelja festivala narodne glasbe, mnogi pa kot profesorja fizike na ptujski gimnaziji. To je tisti Žižek, ki je ob bistroumнем vodstvu Gimnazije imel že takrat

najsodobnejše opremljen šolski kabinet, skozi katerega je šla vrsta mladih fizikov, ki so po vrsti segali samo po najvišjih republiških odličjih, namenjenih srednješolcem in najsposobnejši mladini. Ti mladi so stopali po isti lestvici, kot njihov profesor, ki je že kot študent diplomant za svoje diplomsko delo dobil najvišje slovensko odličje in to odličje pozlatil še z najvišjim priznanjem, ki ga Slovenci podelujemo v državi za doktorske dizertacije iz elektronike. Še več mladih strokovnjakov pa se ga spominja kot profesorja in docenta fakultete na mariborski univerzi. Mnogi, ki so ga poznali, sploh niso vedeli, da jih na sobotni večer ali nedeljski veselici s svojim ansamblom, kajti doktor Žižek se je ukvarjal tudi z narodnozabavno glasbo, zabava strokovnjak – elektronike...

»Druga zamera, to je človeško razumljivo, je bila v matičnem okolju, v tovarni. Okolje, kjer je le vsak stoti visokoizobražen delavec in še ta ne z izobrazbo, ki jo zahteva ali bi naj zahtevala tovrstna proizvodnja, prihod strokovnjaka vnese nemir in strah, čeprav je bil v mojem primeru ta povsem odveč in nepotreben. Toda začelo se je z drobnimi žalitvami, razrednotenjem mojega znanja, idej, pobud. Kako daleč sega primitivnost, naj vam povem, da sem se razglaševalki tovarniške razglasne postaje do smrti zameril, ker sem jo opozoril, da slovenska kultura veleva imenovanje imena pred priimkom in ne narobe...

Koliko je bilo to okolje pripravljeno sprejeti moje znanje in mene, naj vam omenim še banaln primer stola. Vodstvo tovarne sem zaprosil, da bi mi dodelilo vrtljiv sedež, kot ga imajo uslužbenci, da bi lažje obvladoval prostor. Ker ga nisem mogel dobiti, kajti jaz sem bil delavec, sicer v razvojnem oddelku, ki pa sodi med vzdrževalce »obstoječega proizvodnega programa in odpravo okvar v tem procesu« in tak sedež za vzdrževalce ni predviden, sem si iz zavrženega materiala sedež naredil sam.

Bog daj norcem pamet – meni pa denar

Jasno je, da mojega dela ne moreš vkalupiti samo v osem ur in zagraditi samo na tovarniško dvorišče, zato sem prosil, da bi mi ta vrtljiv sedež dovolili odnesti v stanovanje, kjer največ delam. Ko sem od pristojne uslužbenke prosil za ustrezno dovolilnico, mi je ta to odklonila, in ker sem ji zatrjeval, da mi je ustrezno privolitev dal sam direktor, me je ožmerjala, da sem »navadno tele, ne pa doktor znanosti, in da ona odloča o tem, kaj lahko kdo nese iz tovarne...

Toda pustimo to in se lotimo pametnih stvari. Ena od teh je ta, da sem trdno prepričan, da ima Iskra-Delta v Ptujju prihodnost! Ne v proizvodnji tipkovnic ali ohišij za računalnike, ki jih danes delajo že navadni obrtniki, temveč v robotiki!

Sediva v kavarni Petovje, na drugi strani ceste, nad Jasminom ima dr. Adolf Žižek podnajemni-

ško stanovanje, v njem nekaj oblek, mnogo več knjig in prepo-treben računalnik ter končno tudi vrtljiv stol, ko ostanem brez – besed. Robotika v Ptujju! Proizvodnja robotov v Ptujju, kjer jim je propadla tovarna, ki ni bila sposobna proizvajati sodov, kjer nima tristo delavcev Iskre-Delte kaj delati, ker nimajo niti enega samega tržno zanimivega proizvodnega programa, dr. Žižek pa izstreli takšno, da je ta spravila nasmeške na obraze nekdanjim visokim funkcionarjem občine, ki so zaradi radovednosti presedli k sosednji mizi in se delali, kot da igrajo šah, da bi slišali, kaj spet naklada ta »bosonogi doktor«! Do tega vzdevek je dr. Žižek prišel po svoji volji, ker je s svojo hudomušnostjo hotel opozoriti na nevdružene delovne razmere in poleti prihajal v službo bos, pa kaj to, v samih kopalkah. Lepo vas prosim, ste že kdaj videli bosonogega doktorja znanosti, ki nima kravate?!

»Lepo vas prosim, čeprav so me odveli v norišnico, nisem nor in me ne imejte vsaj vi za norega! Poslušajte do konca: v zadnjih letih se je v Ptujju vrnilo ali tu ostalo precej strokovnjakov, ki so ptujski industriji dali nov utrip in zanimive proizvodne programe. Tako ima Ptuj že osnovne možnosti za proizvodnjo in delni razvoj robotike, če bi k projektom pritegnili še preostale strokovnjake domačine, denimo očeta računalniških sistemov magistra Novaka, zdajšnji prisilni direktor Iskre-Delte je Ptujčan, in proizvodnjo v Olgi Meglič, v Agisu in Elektrokovini dopolnili s tovrstnimi proizvodnimi programi, bi to bilo to, kar tovrstni industriji v Ptujju zagotavlja prihodnost in Ptujju – razvoj! Vse tri omenjene delovne organizacije dokazujejo, da so sposobne visokozahtevne proizvodnje in že imajo osnovo, ki je pogoj za proizvodnjo robotike! Ne govorim na pamet, govorim pa kot Ptujčan...«

Točno, doktor Adolf Žižek, ne govorite »na pamet« in kot Ptujčan! Toda, kako naj vas ta Ptujčan, ki je poklical tista dva v belem, da sta vas meni nič tebi nič v tovarni zagrabila, strpala v rešilni avtomobil in odpeljala na Pohorski dvor v »norišnico«, kako naj vas razume tista frizerka iz računovodstva, ki vas je ozmerjala s teletom, kako naj vas razumejo, če nimate kravate, ne hiše ne avta ne vikenda in poleti hodite bosi in si upate samemu generalnemu direktorju Iskra-Delte predložiti kandidaturu za njegovo delovno mesto in predlagati rešitev tega paradnega konja z enajstimi točkami?!

Tako pa vam med »zdravljenjem« na Pohorskem dvoru, se sreča, da je trajalo samo štiri mesece, prav ti ljudje, ki zdaj nimajo kaj delati in ne vedo, kaj bodo delali čez leto in dan, spraznijo pisarno, odtujijo dragocen pribor in vas preselijo v skladišče. Ja, če bi živeli petdeset ali nekaj kilometrov severneje od Ptujja, ja, tam strokovnjake, tudi bosonoge, s kadilaki in rolsrojsi vozijo šoferji v službo, jim dajo na voljo vile z bazeni, jih plačajo v čistem zlatu tudi zato, da jih imajo, pa čeprav njihovih predlogov tisti hip še ne morejo ali ne znajo uresničiti. Tako pa boste, kot vse kaže, žal, dr. Adolf Žižek, samo dvatisočprvi, ki je zapustil naš pametni narod in svoje znanje vnovčil za šilinge, marke, franke ali dolarje, če vas prej, kot se bojite, ne bodo vrgli iz službe ali prisilno upokojili kot miselnega invalida, kajti kateri normalni Jugoslovan bi delal več, kot je treba ali ves dan, če ima skrajšan delavnik.

Janez Sever

O sprenevedanju in o tem, da gostinski in turistični delavci ne zahtevamo večjih plač

Med sindikalnimi aktivisti gostinsko turistične panoge še prevladuje prepričanje, da je naloga sindikata »reševati panogo«. Od tod tudi deset znanih zahtev RO sindikata delavcev gostinstva in turizma, naslovljenih na najodgovornejše inštanice. Zahteve so po mnenju večine članov regijske odbora sindikata na Obali rezultat predvsem strokovnega in poslovnega razmišljanja, boljše rečeno: dolgoletnega prišepetavanja sindikatu, kaj naj dela in kaj naj zahteva. Ne oporekamo zahtevam po enakopravnem položaju s preostalimi in nekaterimi drugimi že znanimi zahtevami panoge. Menimo le, da iz teh zahtev vejejo predvsem interesi panoge.

Zahteve gostinskih in turističnih delavcev po realni ceni dela, boljših delovnih razmerah, hitrejšem reševanju stanovanjskih zagat pa so v zahtevah ROS samo posredne in pogojno zastopane. Menimo, da ni naloga sindikata, da bi ponujal ključ za oživiljanje panoge, od česar bi morebiti tudi delavec kaj dobil. Zastopati mora predvsem zahteve, izražene v višini plač in drugih merljivih dobrinah v zameno za dobro in pošteno opravljeno delo. Ali nam bodo poslovodstva, izvršni sveti, komiteji in zakonodajalec to zagotovili z zniževanjem davkov, izenačevanjem z izvozniki, točenjem alkoholnih pijač ob takšni ali drugačni uri, je njihova stvar, stvar njihove strokovne, poslovne in gospodarskopolitične presoje. Od njih zahtevamo, naj ukrenejo vse potrebno, da zagotovijo dovolj dohodka, v katerem bo dovolj prostora za ceno dela, karšna nam gre. V nasprotnem primeru bomo kar naprej pristajali na neenako-

ODMEVI

praven dialog s stroko, poslovodstvi in oblastjo, od katerih lahko še naprej pričakujemo takšne odgovore, kot ga je dala Nataša Pobega, pomočnica predsednice republiškega komiteja za turizem, v »Dnevniku« 29. 8. 89, ki je z levo roko hkrati z zahtevami ROS zavrnila tudi tisto, česar so se predlagatelji zahtev nadejali posredno – izboljšanje položaja delavcev. V našem stališču pa je v ospredju standard zaposlenih. Tu imamo veliko bolj trdne argumente, ki jih ne bo lahko odpraviti niti z obema rokama ministrstev.

O morebitnih stavekah pa začnimo razmišljati iz zornega kota članstva. Poseči po splošni stavki, četudi samo pogojno, ne da bi si prej vzeli dovolj časa za uspešno organizacijo, oblikovanje trdnih zahtev in razmislek, kdo še vse spada k turizmu, za presojo, kakšni bodo učinki in protiučinki morebitne stavke, pomeni zapravljati eno najmočnejših sindikalnih orožij.

Našim odločitvam je bilo v Delavski enotnosti očitano najmanj sprenevedanje. Zavračamo takšno oceno in se sprašujemo, ali tega ne delajo ravno tisti, ki pričakujejo, da bodo v času od 8. 8. 1989 do 15. 9. 1989 v skupščini SRS, izvršnem svetu SRS in republiškem komiteju za gostinstvo in turizem »pristopili k reali-

zaciji« zahtev republiškega odbora dejavnosti.

Očitana nam je tudi nesolidarnost z vsemi tistimi, ki živijo na robu socialnega minimuma. Kdo ve, ali bodo preživeli do »realizacije zahtev republiškega odbora?« Ravno v imenu solidarnosti kaže razmisliti o našem načinu boja, o organiziranosti in učinkovitosti sindikata naše dejavnosti, da bi lahko prisilil delodajalca, naj ne računa več na tako poceni delovno silo. Pri tem se ne odrekan nobenemu od zakonitih sredstev, še najmanj pa stavki. Stavka, posebej splošna, pa mora obetati za delavce vsaj sprejemljive sadove. V nasprotnem primeru hazardiramo s težko pridobljenim orožjem in materialno varnostjo delavcev.

Še enkrat želimo jasno povedati, da naš regijski odbor ni proti morebitni stavki v septembru, kjer je s krepkimi črkami poudarjeno tisto »proti«, ampak smo proti morebitni stavki v septembru ali najbližji prihodnosti, a ne preden ne dosežemo potrebnega pritiska na vse odgovorne z še neuporabljenimi zakonitimi sredstvi. Kar se da hitro moramo terjati osebno odgovornost tistih, ki nas na kratko odpravljajo z ugodnimi fizičnimi rezultati, naraščajočim iztržkom in drugimi statističnimi konstrukti, a hkrati gradijo in ohranjajo svoj položaj na račun podcenjene delovne sile.

Med omake, slaščice, glavne jedi, streljanje in kegljanje prihajajočega Gostinskega turističnega zbora kaže zamešati veliko merico sindikalnega pulfra, ki ga bomo do tedaj še nastrgali po naših sindikalnih organizacijah. Ne ozi-raje se na stališče in pobude tako republiškega odbora kakor tudi našega in drugih regij bodo zadnjo besedo o vsem tem povedali tudi delavci. Na Obali razprave še potekajo.

Boris Mazalin,
predsednik Obalnega odbora
sindikata delavcev v gostinstvu
in turizmu

Nekateri vidiki spreminjanja pravne ureditve položaja delavcev in sindikata

DELAVCI IN SINDIKAT PRED KORAKOM V NEZNANO

Omejevanje pravic delavcev lahko predstavlja smotnejšo ureditev ali pa uzurpacijo njihovih pravic

Leto 1989 bo pomembna prelomnica v strateških opredelitvah družbe do položaja delavcev pri delu in odločanju v organizacijah in v družbi nasploh. Novosti in v ustavni ureditvi in nova zakonodaja te pravice v načelu krnijo, vendar tako, da se bodo delavci dosedanjim pravicam zavestno ali nehote odrekli sami.

V preteklih letih je prišlo do intenzivnih poskusov uveljavljanja stare ustave ureditve iz leta 1974, po kateri so imeli delavci odločilno formalno moč tako v organizacijah kot tudi v skoraj vseh drugih družbenih ustanovah. Te formalne moči pa delavci niso mogli uveljaviti iz različnih vzrokov. Med objektivnimi razlogi je tudi ta, da so morali odločati tudi o zadevah, na katere niso imeli dovolj znanja in informacij, med subjektivnimi pa dejstvo, da so nosilci dejanske moči v organizacijah, državnih organih in paradržavnih organih (SIS), ki so razpolagali s potrebnimi informacijami, vedno pogosteje vsiljevali delavcem odločitve, ki jih ti niso mogli ustrezno vrednotiti oziroma ocenjevati. Pogosto so jih sprejemali, da bi ne prišli v konflikte s predlagatelji, od katerih naklonjenosti so bili odvisni. Te težnje so predstavljale tudi vedno bolj očitno kršenje »duha« ustave 1974 in obstoječe zakonodaje. Bolj kot se je zaostrovala gospodarska kriza, ki je bila precej tudi posledica dejstva, da nosilci dejanske moči v družbi formalno niso bili odgovorni za svoje odločitve, pogostejši so bili politični pozivi, da se je potrebno prepisovati dosledno držati in na vseh ravneh bolj upoštevati voljo in interese delavcev. Na dolgoročni program gospodarske stabilizacije niti kritična analiza delovanja političnega sistema socialističnega samou-

pravljanja nista povzročila odločilnega zasukov v praksi. Zato se je končno uveljavilo spoznanje, da je potrebno spremeniti ustavo in v njej postaviti realnejšo razdelitev moči v gospodarskih organizacijah in družbi. Izhodišče za priznavanje moči in vpliva na odločitve v podjetjih naj ne bi bilo več le delo. Za ustvarjanje nove vrednosti v delovnih procesih so enako kot delo pomembna tudi sredstva, s katerimi se delo opravlja, zato temelj odločanja naj ne bo le delo, temveč tudi lastništvo in pravica do upravljanja s sredstvi (kapitalu), s katerimi se opravlja delo.

V skladu s to zamisljavo je prišlo do sprememb zvezne ustave, v katerih je določeno, da je »živo delo delavcev in družbena sredstva kot družbeni kapital podlaga za upravljanje in prilaščanje rezultatov dela, doseženih s poslovanjem s temi sredstvi« (1. tč, 10. dopol. k zvezni ustavi). Ta opredelitev pa v ustavnih normah in v določilih zakona o podjetjih (1988) in v dopolnitvah omenjenega zakona (1989) ni bila ustrezno razgrajena. Moč in pooblastila delavcev, ki temeljijo na njihovem »živem delu«, se kažejo predvsem na dveh področjih:

- v pristojnostih oziroma zadevah, o katerih v podjetju lahko odločajo izključno le delavci,
- v relativnem številu zastopnikov (delegatov) delavcev, izvoljenih na temelju upravičenja delavcev, da soodločajo v organu

upravljanja na temelju dela.

Po istem temeljnem merilu (izključne pristojnosti, relativno število predstavnikov) je mogoče ugotoviti tudi moč zastopnikov vlagateljev kapitala v podjetju. Pravil o tem, kako naj bo razporejena moč odločanja med nosilce dela in nosilce kapitala pa, žal, ustava in zakon nista uredila. To izjemno zahtevno in konfliktno problematiko sta prepustila samoupravnemu urejanju, pri čemer nepazljivim delavcem preti, da se bodo na predlog pripravljavcev preobrazbe organizacije združenega dela v podjetja bolj odrekli svojim pooblastilom, kot bi to želeli. Pri tem se lahko zgodi, da bodo delavci sami želeli, da se čimveč pooblastil prenese na predstavnike kapitala, ali pa to, da delavci ne bodo dopustili prenosa pristojnosti ali odločilnih pooblastil na druge. Delavci naj zavestno ocenijo možne alternative prenosa pristojnosti in upravljalške moči ter vse prednosti in slabosti vsake izmed možnih variant.

Najpomembnejši statut in (ali) pogodbe o ustanovitvi podjetja

Najpomembnejša stvar, pri kateri ne bi smeli mimo vsestranske proučitve različnih alternativ odločanja delavcev, je spreminjanje statuta kot edinega akta, o katerem delavci po zakonu o podjetjih odločajo sami neposredno, tajno in neodvisno. Od njihove volje,

izražene v statutu, je odvisno, kako bodo v družbenem podjetju sprejeti drugi samoupravni splošni akti. Gre zlasti za akte, s katerimi se urejajo vprašanja delitve in ureditve delovnih razmerij. Od ureditve v novem statutu bo odvisno, kdo bo sprejemal ali kako bo sprejet splošni akt o tem, pod katerimi pogoji se družbeno podjetje lahko spremeni v mešano podjetje, v katerem se zmanjšata vpliv in moč delavcev. Težko si je predstavljati, da bi delavci povsod želeli prepustiti sprejemanje teh samoupravnih splošnih aktov organu upravljanja, zlasti novoustanovljenim podjetjem, v katerih njihovi predstavniki o tem le soodločajo s predstavniki ustanoviteljev. Po drugi strani pa popolna izključitev vpliva zastopnikov kapitala na urejanje vprašanja, kako sprejemati splošne akte, ki urejajo omenjena razmerja v statutu, ne bi bila v skladu z novo ustavno usmeritvijo.

Po novi zakonski ureditvi delavci povsem sami odločajo z osebnim izjavljanjem in v organu upravljanja podjetja le, če so v celoti sami upravljalci sredstev, s katerimi delajo (jih uporabljajo in z njimi razpolagajo). Toda položaj delavcev v novoustanovljenih podjetjih bo drugačen. Ustanovitelji družbenega podjetja imajo po zakonu pravico sodelovati pri upravljanju novega podjetja, vendar zakon ne pove, kakšen je obseg te njihove pravice ali koliko predstavnikov naj imajo v organu upravljanja novega podjetja. Tudi o tem vprašanju odločajo delavci družbenega podjetja, ko sprejemajo statut. Njihova prostost pri tem je lahko že omejena z aktom o ustanovitvi podjetja, lahko pa ta akt takšne omejitve ne vsebuje.

Konec »polnih« pooblastil in moči

Tudi pri preobrazbi organizacij združenega dela v mešana podjetja so delavci podjetja, ki se spreminjajo v mešano podjetje, sami ti, ki s pogodbo o ustanovitvi mešanega podjetja skupaj z drugimi ustanovitelji določijo oblike organizacije ter bistvene elemente sestave organov upravljanja v takšnih podjetjih, s tem pa tudi obseg svoje moči in vpliva. Pri tem je pomembno, da priznanje večje ali manjše moči odločanja nosilcem različnih vrst kapitala pomeni večjo ali manjšo privlačnost podjetja za vlaganja, hkrati pa večjo ali manjšo omejitve lastnih pravic do upravljanja.

Med urejanjem obsega upravljanja v mešanih in zasebnih podjetjih in v podjetjih v družbeni lastnini je pomembna razlika. V prvih je omenjeno urejanje povezano z uspehom pogajanj med ustanovitelji mešanega podjetja in z ureditvijo te problematike v kolektivnih pogodbah, ki jih sprejemajo »delodajalci« in sindikat, v drugih pa je prosto, ker statut podjetja sprejemajo izključno delavci z referendumom. Statut mešanega podjetja sprejema skupščina mešanega podjetja in ne delavci. Delavci so torej zadnjič nosilci »polnih« pooblastil in moči pri sprejemanju pogodbe o ustanovitvi mešanega podjetja, kasneje pa o bistvenih zadevah upravljanja le soodločajo z drugimi subjekti.

Za mešana in zasebna podjetja naj bi se s kolektivno pogodbo določile smernice za razmejitve upravljalške moči delavcev na temelju »živega dela« in zastopnikov kapitala različnih vrst. Ker je kot podpisnik kolektivnih pogodb predviden sindikat, se bo moral pri usklajevanju interesov zavzeti za pravice in interese delavcev pri upravljanju, v takšnem obsegu in obliki, da jih bodo delavci lahko resnično in učinkovito uveljavili. Pri tem za sindikat ni dvomov, kako in v čigavem interesu naj nastopa, medtem ko se na nasprotni strani postavlja vprašanje, katere interese naj zastopa in na kakšni podlagi naj pri sklepanju kolektivnih pogodb delujejo gospodarske zbornice in druga splošna združenja ter sploh kdo naj poleg sindikata sklepa kolektivne pogodbe na ravni podjetij.

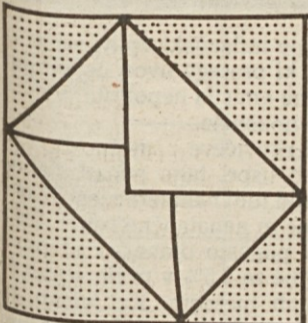
Domnevna enakopravnost kapitala in živega dela

Ker ustava ne daje niti delu niti kapitalu večjega pomena in s tem prednosti ali večjih pravic pri upravljanju in prisvajanju nove vrednosti, bi se bilo potrebno zavzemati za izhodiščno enakopravnost delavcev in nosilcev kapitala pri določanju sestave organov upravljanja, hkrati pa podvomiti o razmejevanju pristojnosti med organi, v katerih prevladujejo predstavniki kapitala in tistimi, v katerem prevladujejo predstavniki »živega dela«. Izhodiščna enakopravnost v omenjenem smislu je sicer problematična, ker je v nekaterih organizacijah z vidika uspešnega dela pomembnejši kapital, v drugih pa »živo delo«. Toda razprava o pomenu proizvodnih dejavnikov v konkretnih primerih ne more biti problem, ki bi se reševal od primera do primera, ne da bi bile za to nakazane jasne zakonske usmeritve. Dokler teh ni, bi se bilo torej potrebno zavzemati za domnevo enakopravnosti nosilcev obeh dejavnikov, torej za paritetno sestavo organov upravljanja in za enakopravnost pri sprejemanju avtonomnih norm (splošnih aktov).

Za delovna razmerja po novem veljajo enake ureditve kot za splošno problematiko upravljanja. Urejanje delovnih razmerij v družbenih dejavnostih še vedno spada v okvire pravice dela z družbenimi sredstvi, kot je opredeljena v določilih 14. člena zvezne ustave. Delavci tako urejajo medsebojna razmerja pri delu, kar pomeni, da na tem področju sprejemajo samoupravne splošne akte in tudi odločajo o posamičnih pravicah, obveznostih in odgovornostih delavcev. Nova ustavna ureditev o delu in kapitalu kot enakopravnima temeljema upravljanja zahteva, da se tudi na tem področju zagotovi enakopraven vpliv zastopnikov kapitala, v nobenem primeru pa ne dopušča izključne pristojnosti odločanja o teh zadevah nosilcev kapitala.

Mag. Zvone Vodovnik

Sestavek je napisan na podlagi nekaterih izsledkov raziskovalnega projekta Podjetje in delo, ki ga je vodil Inštitut za delo pri Pravni fakulteti v Ljubljani.

PREJELI SMO

Odgovor na odprto pismo Silvestra Drevenška

Izvršni odbor konference osnovnih organizacij sindikata Železarne Štore daje za javnost sledeč odgovor na odprto pismo Silvestra Drevenška (v nadaljevanju S. D.).

Sindikata Železarne Štore nima neustrezne politike, kot jo skuša tendenciozno prikazati S. D., saj je to politiko začrtalo naše članstvo, organi konference sindikata pa jo uveljavljajo. O našem odnosu do politike osebnih dohodkov pa samo tako, da organi sindikata spremljajo in vplivajo na politiko osebnih dohodkov. Ena izmed prednostnih nalog v programu dela sindikata je sprotno spremljanje rasti osebnih dohodkov v skladu z rastjo življenjskih stroškov. Ugotavljamo, da smo bili v letošnjem letu na tem področju dokaj uspešni, saj nam rezultati kažejo, da smo z osebnimi dohodki v obdobju januar–julij 1989 sledili dvigu življenjskih stroškov. Povprečna mesečna rast OD januar–julij 1989 znaša 32,5%, rast življenjskih stroškov pa znaša povprečno 24,8% na mesec v tem obdobju.

Res je, da so se povprečni osebni dohodki v juliju dvignili za manj kot je bila uradno izračunana rast življenjskih stroškov in to zaradi tega, ker nismo dosegli poslovnih ciljev – nižja proizvodnja. O tem so bili prek našega

internega Informatorja obveščeni tudi delavci Železarne Štore.

Manipulacija s podatki pri S. D. je očitna, saj navaja samo podatek enega meseca, s katerim dokazuje svoje trditve. Pozablja, očitno namerno, da smo npr. junija dvignili OD za 49,5%, rast življenjskih stroškov pa je bila 28,5%, kar je posledica dobrih poslovnih rezultatov in preseganje poslovnih ciljev.

Ko S. D. očita višino osebnega dohodka glavnega direktorja Železarne Štore, pozablja na že omenjeni dvig osebnih dohodkov v Železarni Štore junija ter na to, da smo v tem mesecu izplačali tudi povečanje dodatka na delovno dobo za dva meseca. S. D. navaja samo junijsko razmerje, medtem ko je bilo julija nižje in znaša 1:6,45%.

Glede plače glavnega direktorja pa ni naš namen opredeljevati se do višine, ali je ta visoka ali ne. Sindikat Železarne Štore je do sedaj podpiral priznavanje glavnega direktorja za izboljšanje poslovanja in pozitivno ocenjuje njegovo delo. Na tem mestu bi hoteli opozoriti, da S. D. napačno in s slabimi nameni uporablja dejstva. Njegova trditev, da je povečanje plače direktorja nezakonito, izrečena prek sredstev javnega obveščanja, pomeni grob napad na naše podjetje. Nevezdržno je, da posameznik, v tem primeru S. D., sam izreka sodbo o nezakonitosti, ob dejstvu, da lahko sodbo po ustavi izreka samo sodišče po predpisanem postopku. Zato tudi nima smisla dokazovati, da je bil sklep o povečanju plače glavnega direktorja, ki je bil sprejet na delavskem svetu podjetja, v skladu s statutom podjetja, zakonit.

Primerjava višine osebnega dohodka glavnega direktorja Železarne Štore z osebnim dohodkom kolegov v obeh slovenskih železarnah pa že julija kaže, da med njihovimi osebnimi dohodki ni bistvene razlike.

Prav tako je sporna trditev, da je bil direktorjev osebni dohodek neupravičeno visok glede na osebne dohodke drugih celjskih direktorjev. Železarna Štore je največje industrijsko podjetje v Celju in ne vemo, zakaj ne bi en

mesec njen direktor dobil najvišji osebni dohodek, če je bil že vse preteklo leto in prvih pet mesecev letos med nižjimi in tudi v zadnjem mesecu njegov osebni dohodek ni bil več najvišji.

O rezultatih poslovanja Železarne Štore v daljšem časovnem obdobju pa toliko, da smo bili pred letom 1987 zelo uspešni. V letu 1987 in letu 1988 pa smo se ubadali s težavami v poslovanju (zaradi znanih vzrokov). V letošnjem prvem polletju smo poslovali z dobičkom, kar je najboljši kazalec, da se je poslovanje Železarne Štore izboljšalo. Povečanje produktivnosti za 10% v prvem polletju letošnjega leta v primerjavi z enakim obdobjem lanskega dovolj ponazarja dosežke Železarne Štore.

Njegova trditev, da sindikat ni navajen odgovarjati na pisne pobude delavcev v Železarni Štore, je za nas žaljiva in nerenskična, saj izvršni odbor Konference sindikata Železarne Štore in osnovne organizacije sindikata obravnavajo vse pobude in vprašanja delavcev, prav tako pa so jim tudi dostopne vse informacije.

Vsekakor S. D. dobro pozna delo našega sindikata in področje nagajavanja, kjer je deloval, vendar so bile izrečene kritike o neustreznosti njegovega dela.

Glede na to, da S. D. ni več član sindikata, nas čudi, da nam tako širokogrudno deli nauke o neustreznosti naše politike in še posebej o našem odnosu do politike osebnih dohodkov.

Na koncu pa bi želeli poudariti, da je pisanje S. D. primer, kako se lahko s posredovanjem samo določenih podatkov zavaja javnost. To pismo, ki je že bilo objavljeno v glasilu Delavska enotnost, je povzročilo v Železarni Štore precejšnje negotovanje med zaposlenimi, saj je nevzdržno, da lahko naš sodelavec tendenciozno blati naše sindikalno delo in podjetje in s tem dela moralno škodo vsem zaposlenim, ki z velikim trudom izboljšujejo rezultate poslovanja.

Izvršni odbor konference osnovnih organizacij zveze sindikatov Železarne Štore

Kako se v Sloveniji obnese skrajšani delovni čas (3)

VPLIV NA DELOVNE IN ŽIVLJENJSKE RAZMERE

Pripravljala: Lučka Böhm

Preizkus skrajševanja delovnega časa v SR Sloveniji v letih 1987 in 1988 je pokazal, da se poslovni rezultati preizkusnih delovnih organizacij zaradi 5-odstotnega skrajšanja delovnega časa niso poslabšali. Poslovna uspešnost je bila odvisna od drugih pogojev za gospodarjenje.

Preizkus pa je moral odgovoriti tudi na vprašanje, ali drži trditev Zveze sindikatov Slovenije, da se bodo zaradi skrajšanja delovnega časa izboljšale delovne in življenjske razmere delavcev. Zveza sindikatov je že ob snovanju preizkusa zahtevala, da se zaradi skrajšanja delovnega časa ne smejo poslabšati delovne razmere in znižati osebni dohodki zaposlenih.

Temu so pritrile tudi delovne organizacije, ki so se potegovala za sodelovanje v preizkusu. Pripravili so morale analizo, v kateri so preverjale, ali izpolnjujejo pogoje, ki jih je določil zbor združenega dela skupščine SR Slovenije. V analizi pa so morale tudi navesti razloge, zaradi katerih so se odločile spremeniti ureditev delovnega časa. Prebiranje teh analiz je bilo posebej zanimivo, ker se je jasno pokazalo, kaj gospodarstvo ocenjuje za odločilno v prizadevanjih za dvig produktivnosti dela in s tem za izhod iz gospodarske krize. Značilno je tudi to, ker so vse delovne organizacije, ne glede na regijo in dejavnost, navajale podobne vzroke. Ocenili so, da je glavni proizvodni dejavnik delavec in ugotovile, da se v smislu razvoja najbolj obrestuje vlaganje v delavca.

Zdi se, da je treba prav to posebej poudariti, saj je treba odgovoriti tistim, ki so nasprotovali skrajšanju delovnega časa pri nas, češ da naši delavci res delajo le 4 ure na dan, da je treba v tej krizi razmišljati o tem, kako bodo delavce pripravili do tega, da bodo več in ne manj delali in še več takih domislic. Naslikali so podobo slovenskega delavca, ki bi prej spadala v deželo brez industrijskega izročila, kjer delavci se niso pridobili delovnih navad, ki jih zahteva industrijski način proizvodnje. Takšne trditve so prihajale iz ust tudi slovenskih priznanih ekonomistov.

Delovne organizacije pa so naslikale drugačno podobo svojih delavcev. Pokazalo se je, da se delovna storilnost meri do minute natančno (kje so torej tiste 4 ure nedela?), da so delavci pri delu zelo obremenjeni, da dosegajo visoko storilnost in delajo v neugodnem delovnem času. Dinamika sodobnega življenja zahteva visok davek. Družinsko življenje med tednom se omejuje na kratka srečanja, saj družinski člani celo edini topli dnevni obrok zaužijejo v obratih družbene prehrane v službi ali šoli. Družinsko življenje se razvije pravzaprav šele med dvodnevni tedenski počitkom, ki prav zato postaja ena največjih vrednot za slovenskega delavca.

Delovne organizacije se zavedajo, tako so same zapisale, da je treba delavce spodbuditi za dobro in ustvarjalno delo. Boljši osebni dohodek je stimulacija le do določene mere, resnična stimulacija pa je kakovost življenja. In to naši delavci vidijo prav

v prostem času, ko se razvije družinsko življenje. Zato je dvodnevni tedenski počitek tako zelo privlačen.

Predlagali smo, da bi dokaze zbrali na posreden način. Če so se razmere res izboljšale, potem se to mora nekje poznati – na zadovoljstvu z delovno organizacijo, na zbranosti pri delu, na zdravju, manjšem izostajanju z dela zaradi izčrpanosti, manjšem številu po-

škodb pri delu, delovni disciplini, inovativnosti itd.

Tako kot pri spremljanju gospodarskih kazalcev, je bila tudi tu vrsta motečih okoliščin, ki so maličile rezultate. Mislili smo, da se bo bolniška odsotnost z dela po skrajšanju delovnega časa bistveno zmanjšala. To se ni zgodilo, kajti prav v času preizkusa se je porodniški dopust podaljšal

z 8 na 12 mesecev, v delovnih organizacijah pa to spremljajo skupaj in seveda takšen podatek spet ni primerljiv. Pokazalo se je tudi, da leto 1987 ni »čisto« preizkusno leto, saj je določeno število preizkusnih delovnih organizacij delovni čas skrajšalo šele 1. 7. 1987.

Kljub temu pa smo s statističnimi metodami lahko neovrgljivo dokazali, da so se v letu 1988, ki je

Družabno srečanje ledvičnih bolnikov

Društvo dializnih bolnikov Ljubljana, Zaloška 7, prireja družabno srečanje ob 20-letnici dializnega in transplantacijskega zdravljenja v Sloveniji, ki bo 10. septembra 1989 ob 10. uri pri osnovni šoli na Zlatem polju pri Lukovici.

Na kulturnoglasbeni prireditvi bodo sodelovali ansambli Nika Zajca, Toneta Habjaniča in Danila Poljanška, Bratje Omahen, Tanja Zajc – citre, Milan Resnik – harmonika, Sonja Habjanič

– harmonika, pevski zbor Janko Kersnik in Stobljanski oktet. Zabaval vas bo znani humorist Tone Fornezi-Tof. Spored bo povezoval Boris Kopitar.

Ves izkupiček prireditve je namenjen za opremo dializnega in transplantacijskega centra v Ljubljani in za delovanje dializnega društva.

Prireditve bo ob vsakem vremenu!

Predsednik DLB Ljubljana:
Ivan Logar, dipl. psih.

Zakaj drsimo na dno Evrope

JAMO NAM KOPLJE ZAGOVARJANJE LENUHOV

Osrednje vprašanje našega časa in prostora je, kako obrzdati in zmanjšati vse hujšo inflacijo. Postalo nam, je že jasno, da v razmerah inflacije izgublja delovni človek tako na »jugu« kot tudi na »severu«. Zanesljivo je tudi, da obstaja prelivanje dohodka, pa še kolikšnega, kajti ekonomisti vedo, da trištevilska inflacija »ruši« vse realne ekonomske kriterije. Manjšo škodo imajo tisti, ki so finančno na boljšem, katerih gospodarstvo je bolj stabilno in bolj pripravljeno za tržno ekonomijo. Ostali pa tonejo vse globlje zaradi pomanjkanja denarja, neučinkovitosti, neposlovnosti.

Vlada še vedno ni našla zdravila za inflacijo, čeprav se ta že približuje štirimestnemu številu. ZIS namreč še vedno ni ponudil protinflacijskega programa niti ukrepov, ki bi ustrezali enotnosti jugoslovanskega gospodarstva. Ali gre za tavanje v ekonomski politiki zveznih enot ali za nemoč zvezne vlade, da bi našla enotno rešitev za našo globoko ekonomsko in družbeno krizo? Odgovor na ta vprašanja bo kmalu dal čas. Samo da takrat ne bo prepozno?!

Najbolj zanimiv »biser« razprave o ukrepih ZIS-a so mnenja o kliringu, saj kažejo na popolno ekonomsko nepismenost razpravljalcev. Že od pamtveka je znano, da se vsaka nacionalna ekonomija prizadeva za izvoz proizvodov v najvišji fazi obdelave, ker so takšni proizvodi pogonska sila industrije v celoti. Po mnenju zagovornikov nedotakljivosti klirinskega načina trgovanja pa bi bilo očitno najbolje, če bi se vrnili v predindustrijsko obdobje in izvažali surovine in polproizvode (npr. premog in les), ker bomo menda na ta način najhitreje pri-

šli v sodobno tržno ekonomijo.

Vroča polemika v zvezi s kliriranjem je v jugoslovanski javnosti sprožila vprašanje, kakšna je sploh prva bera ukrepov novega zisa? In kakšna je? Vsi načelni ukrepi Markovičeve vlade so »na liniji« tržne ekonomije, zdravega razuma in zahodnoevropske tematike. Ustavilo pa se je že pri prvih konkretnih odločitvah: kliringu, čekih in menicah.

Markovič je dobro sprevidel, da so čeki med občani in menice v gospodarstvu brez kritja strahoviti razpihovalci inflacije. Nakup na čeke z odloženim plačilom je brez muke ukrotil (z ljudstvom se je najlaže »dogovoriti«), zato pa bo po vsej verjetnosti moral odločiti ukinitvev menic do konca leta. Morda največja inflacijska »pipa« pa je še vedno odprta. Klirir je prekletstvo socialističnega gospodarstva, nadomestek trgovine v najbolj nerazvitem delu Jugoslavije – na vzhodu in v Bosni. (V Srbiji živi od njega 40% gospodarstva, v Bosni pa 30%). Ta »klirinski lobi« je izredno močan. Tako je Markovič Srbiji pustil klirir (BiH je v sporu o kliringu molčala, ker ji v tem trenutku bolj ustreza gospodarska politika Srbije, manj pa »čista« politika te republike), Srbija njemu proračun, in nihče ni bil za nič oškodovan – razen Jugoslavije, ki je izgubila vse, saj najbolj pomemben vir inflacije ni »zabetoniran«.

Z večino držav, s katerimi trgujemo v klirinskem denarju, ima Jugoslavija zadnje čase presežek. Ta je daleč največji s Sovjetsko zvezo in krepko presega tako imenovani »manipulativni saldo«, torej dogovorjeno največjo dovoljeno raven medsebojnega presežka ali primanjkljaja. Večji dogo-

vornjeni presežek ali primanjkljaj je zdaj tudi naš presežek z Albanijo in Mongolijo, v njegovih okvirih pa se giblje v menjavi z NDR.

Skupne jugoslovanske terjatve do klirinskih držav so tako 30. junija letos znašale 1,546 milijarde obračunskih dolarjev in so bile za okrog 285 milijonov dolarjev večje kot ob koncu lanskega leta. Presežek s SZ se je od lanskih 1,184 milijard obračunskih dolarjev do 30. junija povečal na 1,481 milijarde dolarjev. To stanje pa je še ugodno, če vemo, da je sredi maja naš presežek s SZ znašal že 1,677 milijarde dolarjev. Presežka z NDR je bilo 30. junija 1989 za okoli 33 milijonov dolarjev, z Albanijo za blizu 12 milijonov dolarjev iz z Mongolijo za 3,36 milijona dolarjev. Nasprotno pa se je naš presežek s CSSR, ki ga je bilo konec lanskega leta za 41 milijonov dolarjev, letos spremenil v primanjkljaj. Oboje pa je bilo še v okvirih dovoljenega presežka oziroma primanjkljaja.

Zaradi izjemno nagle rasti klirinskega presežka že v prvih mesecih letošnjega leta, je zvezna vlada napovedala odločne ukrepe. Eden izmed njih naj bi bilo podaljšanje roka za plačilo dinarske protivrednosti tega izvoza na 60 dni, kar bi klirinske izvoznike izenačilo s tistimi, ki izvažajo na konvertibilne trge. Ti morajo namreč plačilo za svoj gotovinski izvoz izterjati v 60 dneh.

Kot je znano, je morala zvezna vlada pozneje odloči o 60-dnevnem zavlačenju izplačil za klirinski izvoz umakniti, ker mu je zakonodajnoppravna komisija zvezne skupščine očitala nezakonitost. Zvezna vlada je hotela na ta način zaustaviti naraščanje klirinskega presežka in zmanjšati

bilo res pravo preizkusno leto, v primerjavi z letom 1986 pred začetkom preizkusa statistično značilno izboljšale delovne in življenjske razmere. Nesporno se je tako zelo zmanjšalo število nesreč pri delu, da je to lahko samo posledica nečesa, kar so te delovne organizacije imele skupnega. To pa je bilo prav skrajšanje delovnega časa. Prav tako se je v letu 1988 značilno zmanjšala fluktuacija v preizkusnih delovnih organizacijah, kar so same delovne organizacije ocenile z večjim zadovoljstvom in boljšim počutjem svojih delavcev. Statistično značilno se je tudi zmanjšalo število neopravičenih izostankov z dela.

Računali smo tudi na to, da bodo značilni podatki o vse več inovacijah in o številu disciplinskih postopkov, a se je pokazalo, da nismo upoštevali vsega. Delovne organizacije so spodbujale višjo disciplino predvsem z nagrajevanjem dobrih in ne s kaznovanjem slabih. Število inovacij pa je povezano s posebno skrbjo za to področje.

Rezultati so torej pokazali, da se poslovni rezultati preizkusnih delovnih organizacij zaradi skrajšanja delovnega časa niso poslabšali, izboljšale pa so se delovne in življenjske razmere delavcev. Dobro torej prevladuje nad slabim.

Prihodnjiki
Ukrepi, ki so jih preizkusne delovne organizacije vpeljale ob skrajšanju delovnega časa

njegov inflacijski vpliv, saj za izvoz, ki presega uvoz, ostane primarna emisija nepokrita. Vendar ji to ni uspelo.

Markovičeve možnosti, da sploh uspe, tako počasi slabijo. Od tod tudi nekatere njegove nerovne in nenatančne izjave. Tako npr. pogosto omenja rast proizvodnje za 2,5% v prvih šestih letošnjih mesecih. Kot vemo, pa ima največjo gospodarsko rast na svetu Romunija, vse drugo pa je katastrofa.

Markovič to seveda zelo dobro ve. Njegova pogosta srečanja z republiko-pokrajinskimi vodstvi pa dajejo slutiti dve stvari: da bi se izognili izčrpujoči skupščinski proceduri usklajevanja, se o vsem vnaprej dogovarja z »vodilnimi« (ki jih delegati še vedno nepogrešljivo poslušajo) ali pa poskuša z »letečimi« obiski ohranjati ravnotežje med federalnimi enotami, ki ohranja seveda tudi vlado. Po pisanju jugoslovanskega tiska se Markovič pravzaprav šele bliža pravemu ognju, kjer da ga čakajo – Slovenci. Če bo namreč Markovič res uzakonil progresivno obdavčevanje dohodka, bodo najbolj prizadeti tisti, ki imajo največ ali največ zaslužijo. Ta ogenj pa naj bi bil veliko hujši kot vzhodnoklirinski.

In kar je še veliko bolj usodno (kot bo za naš razvoj usodno novo obdavčenje): čeprav smo načelno vsi za delovanje tržnih zakonitosti, za skorajšnji vstop v Evropo, za organizirano tehnološko pravo na 21. stoletje, se v praksi kot je videti, raje odločamo za politiko enakih želodcev in skupnih kotlov, kot pa za spodbujanje dela in ustvarjalnosti. To pa je tisto, kar Jugoslavijo že 44 let potiska na dno Evrope. Vinko Blatnik

KAKO IN KAM NA DOPUST

NOVA KNJIGA

Počitniški priročnik za dopust poleti in pozimi!

Dr. Anton Prijatelj

KAKO IN KAM NA DOPUST

Iz vsebine:

- DOPUST NAM JE POTREBEN
- kdaj na dopust in kam
- kaj pričakujemo od dopusta
- podaljšani prazniki
- dopust upokojujencev

NAJVEČ DOPUSTA POLETI

- dopust v hribih, na morju, v toplih krajih, pri sorodnikih, doma
- popotovanje na tuje
- pot na dopust
- dopust v počitniškem domu, v kampu

PRVA POMOČ NA DOPUSTU POLETI

- aids
- kačji pik, meduze, ose, čebele, pajki, ježki, ribe s strupenimi bodicami, komarji, klopi, limska bolezen
- pomoč pri utopitvah, sončarica in toplotna kap
- alergija
- zdravila in bolezni na dopustu

TUDI POZIMI GREMO NA DOPUST

- dopust pozimi
- smučanje
- poškodbe na snegu in prva pomoč
- prva pomoč pri zlomih

Torej priročnik, ki ga boste jemali s seboj na dopust!

Cena 58.800 din. Knjigarnam priznavamo običajen knjigotrški rabat.

Naročila pošljite na naslov:

ČZP ENOTNOST, Dalmatinova 4, 61000 LJUBLJANA, telefon 321-255.

Želimo vam prijetne počitnice!

Glosa

Štefan je vendar Marjanov sin

- Da ga nisi zamešal med svoje papirje?

- Kaj še! No, naj Janez pove, če ni res: zraven je bil, ko sem odprl kuverto. Oba sva se začudila: diploma, prošnja, življenjepisa pa nikjer, čeprav je življenjepisa med pogoji! Ni res, Janez?

- Res je! prikima Janez. - Grča ni priložil življenjepisa, na svoje oči sem videl, da ga ni. Ima že kakšen razlog. Ampak življenjepisa, kolikor se spomnim, ni med pogoji. Med pogoji sta le dva: diploma in kratka praksa ali pa vsestranska, v praksi potrjena strokovna usposobljenost in daljša praksa.

- Ima prakso? vpraša tretji član komisije.

- Iz prošnje tega ni videti! ugotovi predsednik. - Če nočemo kupiti mačka v žaklju, predlagam, da kot pogoj nujno upoštevamo tudi življenjepisa, kaj mislita?

- Sprejeto! prikima Janez. - Ampak življenjepisa ni, kaj zdaj?

- Ugotovi se, da diplomirani ekonomist Štefan Grča, kandidat za mesto šefa komercialnega sektorja, izpolnjuje le pogoj razpisa pod točko ena, ne izpolnjuje pa pogoja pod točko dve in se njegova prijava na razpis v tem smislu zavrne, razsodi predsednik.

- Nekako tako je treba to stvar vnesti v zapisnik, in mislim, da je s tem prijava tovariša Grče na razpis ad acta. Ga kdo od vaju pozna?

- Jaz ne!
- Tudi jaz ne!

- Potem je v redu in gremo lahko naprej! Tu so dokumenti Jožeta Jegulje, komercialista pri Adriakompeksu. Zadnje dni ga spet vrtijo pa je direktor izkoristil priložnost in se z njim pogovoril. Obljubil je, da bo prišel k nam za petsto starih več in še pod nekaterimi pogoji, kot je selitev v večje stanovanje, dve leti dogovorjena predstavništva zunaj in še dve, tri drobnarije. Ampak to je naloga direktorja, naj on uredi z delavskim svetom. Stvar je torej že odločena! Mi smo le zato tu, da pogledamo pogoje. No, s tem je pa tako: Jožeta poznate! Diplome ni, je pa, jasno, v praksi vsestransko potrjena usposobljenost in dolgotrajna praksa. Petnajst let na položajih! Tu so vsa potrdila: obrtna zbornica, trgovsko združenje, prometni servis, nato gospodarstvo. In kar je tudi važno, odkar smo dopolnili pogoje: tu je tudi življenjepisa. Z eno besedo: vse!

- Oho...

- Pa so ga morali res priviti, da se je tako potrudil...

- Naj prebremo?

Jasno! Radoveden sem, kako je obšel čeri...

- Prav! »Podpisani Jože Jegulja sem se rodil dne 17. maja 1935 v revni družini. Ze v zgodnji mladosti sem okusil vso trdoto kapitalističnega zatiranja...«

- Dobro zveni! vpade Janez. - Ni treba naprej, takšne življenjepise znam na pamet. Delavski svet bo glasoval zanj. Zanima me le še zaključek. Je tiho obšel svoje zadnje afero ali pretaka solze?

- Ne eno, ne drugo! razburja

se! pravi predsednik in bere: - »S krivičnimi govoricami, da je v zvezi s stanovanjskim posojilom in krediti za nakup avtomobila iz sklada skupne porabe, ki sem jih najel, nastala škoda za ekonomske koristi in ugled podjetja, sem sklenil zapustiti...« No, to je vse! Ima kdo kakšno vprašanje? Ne? Kdo bo poročal na delavskem svetu? Bi ti, Janez?

- Kaj ne bo direktor?

- Bo, ampak on bo po strokovni liniji, nekdo pa mora v imenu komisije, da bo vse v smislu samoupravljanja. Na razpis smo torej sprejeli Jožeta Jeguljo, jasno?

- Vtem zabrni telefon. Predsednik dvigne slušalko: - Kako? Razumem, tovariš direktor! pravi in prebledi. - Seveda, vse lahko še spremenimo, kako ne? Ne, nima vseh pogojev. Življenjepisa ni; samo zato smo pogrešili oziroma se nismo prav orientirali. Prav, tovariš direktor!

- Kaj je?

- Jeguljo so pripravili. Treba se bo preusmeriti na Grčo. Življenjepisa kot pogoj se umakne. Direktor je rekel, da zadostuje tudi en pogoj.

- Kaj?! Pa saj je na našem spisku pred Grčo še Porenta! Grča je vendar glede poslanih papirjev zadnji od treh prijavljenih...

- Ne, Grča je zdaj prvi! pribije predsednik odločno. - Štefan Grča je vendar sin Marjana Grče. Le kako se je lahko zgodilo, da tega nihče med nami na to možnost sploh ni pomislil!?

Tone Pakar

NAGRADNA KRIŽANKA

ŠT. 34

Rešitev nagradne križanke številka 34 pošljite do 12. septembra na naslov: DELAVSKA ENOTNOST, Dalmatinova 4, 61000 Ljubljana, s pripisom na ovojnici: NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 34. Nagrade so: 200.000, 120.000 in 100.000 dinarjev.

Rešitev nagradne križanke številke 32

ABSINT, APULIJA, FRANCE PREŠEREN, RANT, SAAR, AKAN, INJE, TAKT, LANA, KIAR, ORSINI, AKRIT, NO, AMI, MIRA MIHELIČ, LINA, TLAKA, SEVNO, IDI, PISATELJIČA, STARA, KANAL

Izzrebani reševalci nagradne križanke številka 32

1. Kleo Kastanatos, Garibaldijska 7/I-L,
2. Damijan Mihelj, Cankarjeva 74, 65000 Nova Gorica,
3. Franc Golob, Nazarje 158, 63310 Nazarje Nagrade bomo poslali po pošti.

Delavska enotnost

List je bil ustanovljen 20. novembra 1942. Predsednik Josip Broz Tito je Delavsko enotnost 15. novembra leta 1967, ob njeni 25-letnici, odlikoval z redom zaslug za narod z zlato zvezdo

- Izdaja ČZP Enotnost - delovna organizacija v ustanavljanju, 61000 Ljubljana, Dalmatinova 4, poštni predal 479
- V. d. direktorja in glavnega urednika: Franček Kavčič, telefon 313-942, 311-956
- V. d. odgovornega urednika: Marjan Horvat, telefon 313-942, 311-956
- Člani uredništva: Boris Rugelj (komentator urednik - družbenoekonomski odnosi, delitev); področni uredniki: Andrej Agnič (posebne naloge, fotografija), Ciril Brajer (reportaže in samoupravni odnosi), Marija Frančeskin (socialna politika in varstvo okolja), Ivo Kuljaj (ekonomska ureditev), Janez Sever (posebne naloge), Andrej Ulaga (turizem, rekreacija, šport in oddih), Igor Žitnik (znanost, kultura in izobraževanje), Damjan Križnik (urednik - reportaže), Remigij Noč (urednik - drobno gospodarstvo, delavci v samostojnem osebnem delu), Sonja Seljak (redaktorica-lektorica), Brane Bombač (oblikovalec), Jožica Anžel (tajnica), telefon 311-956, h.c. 310-033
- Naročnina 321-255
- Posamezna številka Delavske enotnosti 9.000 din
- Rokopisov in nenaročenih fotografij ne vračamo
- Pošttnina plačana v gotovini
- Tisk ČGP Delo, tozd Tisk časopisov in revij, Ljubljana, Titova 35
- Žiro račun: 50101-603-46834
- Časopisni svet: Albert Vodovnik (predsednik), Meta Benčič, Franc Berginc, Andrej Coklin, Silvester Drevnšek, Ivo Grilc, Vlado Haas, Ivo Janžekovič, Niko Klavžar, Rajko Lesjak, Mira Maljuna, Slavko Peklarič in Nada Serajnik

AVTOR KRIŽANKE R. NOČ	UMIRJENOST, TIHOTA	ZDRAVSTV. USTANOVA, KI NIMA LEŽEČIH BOLNIKOVI	OLJKIN PLOD	LETOVISČEV ISTRI	STARORIMSKE POZDRAV	FILMSKI IGRALEC BOGARDE	IVAN ČARGO	Delavska enotnost	SOD. SLOV. PESNIK (LOJZE)	MANJŠI JADRANSKI OTOK	ČEBELJI IZDELEK	SOD. SLOV. PESNIK	VRV, OŽE
GR. OTOKI VEGEJS. MORJU								ZA ŽIVLJ. POTREBEN ELEMENT GL. MESTO GANE					
POVRŠNOST, NEDOSLEDNOST													
HRV. POPEVKAR DRAGOJEVIČ							TER DALMAT. VINO						
NOVOZELANDSKA PTICA					PLUTOVINA					SPODNJI DEL POSODE MORNARSKA PIJACA			
TAK Z VELIKIMI OČMI					KONEC MOLITVE	REKA NA BAVARSKEM MESNI ALI MOČNATI ZVITEK					MAJDA POTOKAR OPOZORILNI ZNAK, ZNAMENJE		
JUGOSL. LOTERIJA		ČEŠKO MOŠ. IME GR. OTOK V DODEKANEZU						NAJŠTEV. SLOVANI OKRASNA VRTNA CVETLICA					FR. FILM. IGRALEC DELON
VELETOK VEGIPTU				KRIŽANEC OSLA IN KOBILE LUNINA FAZA				EKSPLOZ. TELO 3					
POSLEDICA IZGUBE DARU GOVORA										ENOTA ZA POSPESEK BEOGR. IGRALKA RAS			
OPOZORILNA ZVOČNA NAPRAVA						DOLINA OB ZGORNJEM TOKU SOČE ELDA VILER							
MESTECE NA PELEJESCU					SPOJINE, KI IZVIRAJO IZ DRUGIH SPOJIN								
Delavska enotnost	STAROJUDOVSKI KRALJ					AM. FILM. IGRALKA GARDNER		ŠVED. ZGODOVINAR IN POLITIK (OSCAR JOSEF)					

Marjan Oblak, predsednik Planinske zveze Slovenije

SVET GORA JE ZRCALO, KI VSAKOMUR POKAŽE SVOJO REVŠČINO, BOGASTVO...

Planinska zveza Slovenije je organizacija brez primere. Združuje več kot 100.000 ljubiteljev gora, to je takih, ki redno plačujejo članarino, poleg tega pa skrbi s svojimi številnimi društvi za dolgo vrsto gorskih postojank, ki nudijo obiskovalcem toplo zavetje. Ko so vsi planinski domovi odprti, je v njih zaposlenih kakih 500 ljudi, medtem ko amatersko dela in »izgoreva« v slovenskih planinskih društvih še kakih 2000 zaposlenjakov.

Gre torej za zelo velik in trdno povezan enkraten kolektiv, ki skrbi, da bi ostale naše gore še dolgo tako sanjsko lepe. Tisto, kar nam je od narave še ostalo, je potrebno skrbno varovati. Za vsako ceno, saj za nami prihajajo drugi. Kdo ve še toliko rodov...

Za zdaj stop za fosfate

»Res, naše planine so še vedno občudovanja vredne, vendar se je treba nad napakami in pomanjkanjem posluha za varovanje okolja že resno zamisliti. Da kar naenkrat ne bo prepozno. Računamo, da zahaja v naše gore poleg organiziranih planincev še nekaj stotisoč ljudi. To seveda ni malo. Sedaj pa pomislimo, kakšne so posledice, če pusti vsak planinec za seboj, na primer, le 200 gramov odpadkov. Pomnožimo to z nekaj sto tisoč, pa imamo v enem samem poletju na desetine ton nesnage, ogromne količine smeti, ki kazijo in postopoma uničujejo vse lepo. Vsekakor ne gre oporekati temu, da se mnogi planinci še premalo zavedajo, kako pomemben je odnos do tega, kar imamo. Ob tem so seveda spodbudne očiščevalne akcije naših gora, vendar to ni tisto pravo...« razmišlja **Marjan Oblak, predsednik Planinske zveze Slovenije**. »Vsi, prav vsi, ki zahajamo v sončen svet nad sivo vsakdanjostjo, bomo morali skrbeti za čistočo v naših gorah. Vsak papirček, vsako še tako majhno in tenko plastično vrečko, vsako pločevinko, steklenico ali kaj podobnega moramo s hribov odnesti v dolino in odložiti v domači smetnjak. Tudi v koči moramo za seboj vse pospraviti. Tega mnogi ne razumejo in ne upoštevajo, toda, kam pa naj oskrbnik s kupi smeti? Mora jih spraviti v dolino, tako da plača nosača ali pa najame helikopter. Za to pa, kot vemo, planinske organizacije nimajo denarja...«

Sicer pa naših planin ne ogrožajo le ljudje, ki ob stezah in počivališčih brezvestno onesnažujejo in praznijo svoje nahrbtnike. So tudi druge, očem nekoliko bolj skrite nevarnosti. Celotni gorski potočki in jezera niso več tisto, kar so bili nekoč.

»Zaradi velikega obiska naših gorskih postojank postaja iz leta v leto bolj aktualno vprašanje odplak. K čistoči sodi nenehno pranje, pomivanje in drgnjenje, pri čemer uporabljamo najrazličnejše kemikalije in praške. Vse to si potlej utira med skalami in kamenjem najkrajšo pot v dolino. In to

postaja problem. Seveda razmišljamo, kaj lahko oziroma moramo ukreniti, da tudi sami ne bomo zastrupljali. Zaenkrat smo zahtevali od oskrbnikov gorskih postojank, da ne uporabljajo praškov, ki vsebujejo fosfate. Seveda se lahko znajdejo tudi tako, da rjuhe, prte in podobno perejo v dolini. Razmišljamo tudi o tem, da v postojankah preprosto ne bi več nudili rjuh in da bi jih planinci nosili seboj...« pravi Marjan Oblak. »Sicer pa nas čaka na področju varovanja narave še zelo veliko dela. In marsikdo nam bo moral priskočiti na pomoč, saj sami planinci vsega prav gotovo ne bodo zmogli...«

Seveda ne. Na planini Uskovnica je, denimo, že 96 objektov, kjer številni mestni »vikendaši« prebijejo več časa, kot doma. In pri tem, ko imajo časa na pretek, tudi pridno drgnejo in perejo ter planino in Bohinj pod seboj krepko zastrupljajo. Pri tem zagotavljajo, da se pranje na Uskovnici »splaha«, ker je tam voda mehka, ne tako trda kot v Ljubljani.

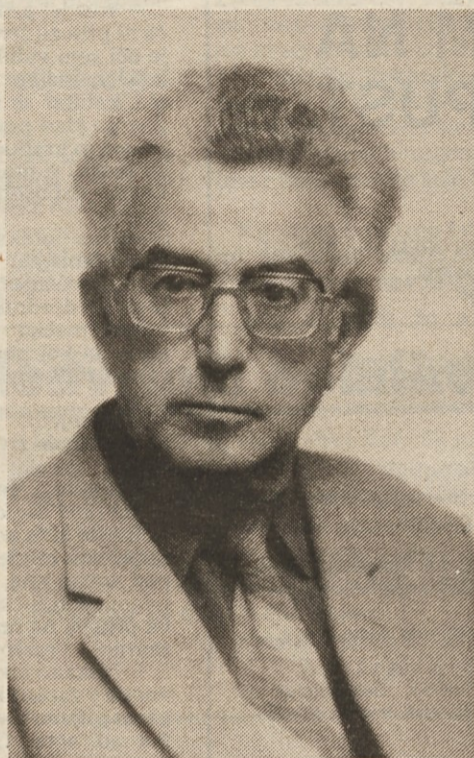
Nikakršna članarina

Pri upravljanju 156 gorskih postojank imajo slovenski planinci precej težav. Najhuje je to, da je denarja vedno premalo, včasih celo za najnujnejše. Težave pa so tudi s pomanjkanjem ljudi, ki bi bili pripravljeni pošteno delati in pri tem ne zahtevati rednega delovnega časa in dobre plače.

»Ja, res je križ z iskanjem teh ljudi, čeprav delo v koči ni več tisto, kar je bilo včasih. Ko imaš radijski sprejemnik, svoj televizor in UKV povezavo z dolino, nisi več odrezan od sveta...«, nadaljuje predsednik Marjan Oblak. »Res je sicer, da ni rednega delovnega časa, da je pogosto treba vstati zelo zgodaj in poskrbeti za čaj in da lahko ležeš k nočnemu počitku šele ob enajstih ali dvanajstih. Toda čez dan običajno ni toliko dela in ima človek nekaj časa tudi zase. In za počitek. Podnevi planinci hodijo, bolj malo se zadržujejo v kočah. Pa kljub temu zelo težko dobimo ljudi, ki bi bili pripravljeni poprijeti v planinah. Osebni dohodki niso visoki, je pa moč precej prihraniti, saj imajo delavci v gorskih postojankah takorekoč vse brezplačno.«

Z dobrimi oskrbniki res ni lahko. Poleti, ko sonce prijazno greje in vse blešči od lepote, še nekako gre. Toda pozimi, ko imata glavno besedo mraz in veter, je drugače. Zato je pozimi bolj malo gostoljubja v naših gorah. Večina postojank je zaprtih. Ne le zaradi težkega in nevarnega dostopa. Tudi, kot že rečeno, zaradi pomanjkanja oskrbnikov.

»K temu je vsekakor treba dodati, da je vzdrževanje gorskih postojank izrazito nedonosno posel...«, pripominja Marjan

Oblak. »Planinci prinesejo v glavnem vse, kar potrebujejo, razen toplega kofička, s seboj. Kruh, narezek, konzerve, sadje, sokove, pivo, šilce močnega... vse, prav vse. Oskrbnik pa mora skrbeti, da je prijetno toplo, vse pospravljeno, da so pri roki razglednice, žigi, čaj, enolončnica in kaj podobnega. Zato ni pravega zaslužka, ob tem pa veliko izdatkov. Vse pa je zelo drago, še posebej kurjava. V zimski sobi v Koči pri Sedmerih jezerih so letos obiskovalci pokurili vsa drva, celo skladovnico, pa za to niso dali niti dinarja. Mislim, da tako ne gre več...«

Ob teh in še mnogih drugih denarnih težavah pa se slovenski planinci nikakor ne morejo dogovoriti, da njihova članarina ne bi bila tako na moč simbolična. Ni namreč nikakršna. Ta je sedaj, po priporočilu Planinske zveze Slovenije, od 6 tisoč za najmlajše pa do 20 tisoč dinarjev za odrasle. S tem denarjem pa si organizacija, kljub sposobnim ljudem, res ne more kdo ve kako pomagati.

»V zvezi s članarino je veliko mnenj, mnogo povsem nasprotujočih. Seveda bo treba nekaj ukreniti. Med drugim razmišljamo, da bi uvedli dve naročnini. Ena bi predstavljala pripadnost organizaciji, saj vemo, da imamo veliko podpornih članov, ki bolj malo hodijo, z drugo članarino pa bi si planinci zagotovili popuste v kočah. Ob višini sedanje članarine so popusti precej

nelogični. Posebno v primerih, ko ljudje pogosto hodijo v hribe. Razmišljamo tudi o družinski članarini, pa o posebni vstopnini za naše gorske postojanke. V svetu to že poznajo...«

Poznajo pa tudi višje članarine. V Nemčiji mora gornik odriniti za svojo izkaznico 50 mark, v Avstriji 300 šilingov, v Italiji 18.000 lir in podobno. Razumljivo, brez nič ni nič in brez denarja tudi ni muzike. Zato pač, ker nihče ni več pripravljen zastoj zabavati druge. In pred tem, posebno danes, ko vse postavljamo na tržne temelje, si ne moremo zatiskati oči. Naših gora sicer res ne moremo primerjati s trgov, vse drugo, kar sodi poleg, da bo v hribih tako, kot hočemo in želimo, pa moramo. Časi najrazličnejših razvojnih zablod in nerealnih pričakovanj so za nami. Brez nič ni nič, tudi v tako izjemni organizaciji s tolikimi plemenitimi poslanstvi, kot jih ima naša planinska zveza.

Mrtva gnezda

Vsekakor pa slovenski planinci potrebujejo pomoč. Pomoč družbe oziroma tistih, ki dohodek ustvarjajo. S tem v zvezi smo se pred leti v naši republici dogovorili, da bodo močna podjetja, ki pač dobro stojijo, prevzela pokroviteljstvo ali tako imenovane patronate nad našimi visokogorskimi postojankami. S tem bi pripomogla k razvoju planinstva in množične telesnokulturne dejavnosti.

Pa je spet ostalo, kot tolikokrat v naši samoupravni in kdo ve še kakšni družbi, le pri besedah. Razen nekaj svetlih izjem, ki jih lahko preštejemo na prste ene same roke. Vsi drugi domovi, teh je več kot 150, se s svojimi društvi sami borijo za obstoj, brez širše pomoči, čeprav so njihova vrata na stečaj odprta vsem, ki zahajajo v gore.

»V mnogih primerih se prav mačehovsko vedemo do svojega premoženja,« ugotavlja Marjan Oblak. »Če bi kolektivi pomagali planincem, bi si s tem zagotovili tudi počitniške zmogljivosti, ki jih imajo mnogo premalo. Saj ne rinejo vsi na morje. Mnogi bi šli tudi drugam na počitnice, seveda, če bi imeli kam. Med planinskimi domovi, ki so še vedno zaklenjeni, je tudi dom v Trenti. In to v eni najlepših dolin, ob cesti, ki povezuje Gorenjsko s Primorsko. Zapuščeno gnezdo, v katerega se lastovke ne vračajo, je mrtvo. In propada. In takih mrtvih gnezd je samo v Trenti dvanajst...«

Kar prav je imel Henrik Tuma, velik ljubitelj slovenskih planin, ko je dejal: »Svet gora je zrcalo, ki vsakomur pokaže svojo revščino, svoje bogastvo...«

Andrej Ulaga

LIPE SVEDER: VROČA JESEN

